

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів

Факультет управління
Кафедра публічного управління та митного адміністрування

Кваліфікаційна робота бакалавра

на здобуття освітнього ступеня бакалавр
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

за темою:

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ І КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Виконала: студентка групи ПУ22-1
спеціальність 281 «Публічне
управління та адміністрування»
Коваль Діана Вікторівна

Науковий керівник: д.н.держ. упр.,
проф. **Івашова Л. М.**

Рецензент: пофесорка кафедри
менеджменту, публічного
управління та адміністрування, ДДАЕУ,
д.н.держ.упр., проф.,
Крушельницька Т.А.

Дніпро – 2026

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ**

Факультет / ННІ _____
 Кафедра _____
 адміністрування _____
 Рівень вищої освіти _____
 _____ бакалавр _____
 Спеціальність _____
адміністрування _____
 Освітня програма _____
 _____ управління _____
 публічного управління та митного _____
 _____ 281 _____ Публічне _____
 управління _____ та _____
 _____ Митне адміністрування _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри публічного управління
та митного адміністрування

_____ / Антонова О. В. /
 „ _____ ” _____ 20 _____ року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
здобувачу вищої освіти**

_____ Коваль Діані Вікторівні _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____ Фінансовий моніторинг і контроль як інструменти _____
антикорупційної політики держави _____

керівник роботи _____ д.н. держ. упр., проф., Івашова Л.М. _____,
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені Наказом УМСФ від “20” квітня 2026 року № 303-кв

2.Строк подання здобувачем роботи на кафедру 25.05.2026 - 05.06.2026

3. Вихідні дані до роботи: Конституція України, Закон України «Про громадянські об'єднання», Закон України «Про державну службу», Закон України «Про запобігання корупції», Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»; концепції, стратегії та дорожні карти реформування системи державного управління та антикорупційної політики; постанови Кабінету Міністрів України; внутрішні накази, рекомендації та інструкції Національного агентства України з питань державної служби; аналітичні та статистичні матеріали Міністерство фінансів України, Міністерство цифрової трансформації України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Державна служба фінансового моніторингу України; наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань фінансового моніторингу, державного фінансового контролю та антикорупційної політики; офіційні статистичні дані, звіти та електронні ресурси органів державної влади України.

4. Зміст роботи (перелік питань для розробки) Сутність, принципи та функції фінансового моніторингу і державного фінансового контролю в системі антикорупційної політики; Нормативно-правове забезпечення фінансового моніторингу та контролю в Україні; Роль фінансового моніторингу у запобіганні

корупційним правопорушенням і легалізації незаконних доходів; Основні суб'єкти державного фінансового контролю та їх повноваження; Аналіз сучасного стану та ефективності системи фінансового моніторингу в Україні; Дослідження механізмів взаємодії органів державної влади у сфері протидії корупції; Порівняльний аналіз міжнародного досвіду застосування фінансового моніторингу як інструменту антикорупційної політики; Проблеми та перспективи цифровізації фінансового контролю і моніторингу; Напрями вдосконалення системи фінансового моніторингу та підвищення ефективності антикорупційної політики в Україні.

5. Перелік графічного матеріалу таблиці, діаграми, схеми, що ілюструють ключові аспекти дослідження. Визначення основних термінів, Функціональний розподіл у системі фінансового моніторингу і контролю, Основні законодавчі акти у сфері фінансового моніторингу та антикорупційної діяльності України, Відповідність українського законодавства міжнародним стандартам у сфері фінансового моніторингу, Порівняльна характеристика моделей фінансового моніторингу в окремих країнах світу, Організаційно-правова характеристика ТОВ «ФК «Є Гроші», Характеристика кредитних продуктів ТОВ «ФК «Є Гроші», Структура ризиків фінансового моніторингу ТОВ «ФК «Є Гроші», Обов'язки ТОВ «ФК «Є Гроші» як суб'єкта первинного фінансового моніторингу, Оцінка елементів внутрішнього фінансового контролю ТОВ «ФК «Є Гроші», Цикл внутрішнього фінансового контролю ТОВ «ФК «Є ГРОШІ», Типові порушення у сфері фінансового моніторингу серед небанківських фінансових установ Напрями вдосконалення системи фінансового моніторингу ТОВ «ФК «Є Гроші» з урахуванням міжнародних стандартів

6. Дата видачі завдання 15.01.2026

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи *	Строк виконання етапів роботи	Примітка
	Визначення теми кваліфікаційної роботи	15.01.26	
	Складання змісту роботи, оформлення та затвердження завдання	15.02.26	
	Опрацювання літературних джерел, нормативних документів	до 10.03.26	
	Збір та обробка статистичних і звітних даних	до 20.03.26	
	Проведення розрахунків та аналізу	до 31.03.26	
	Написання вступу	до 10.04.26	
	Написання розділу 1	до 20.04.26	
	Написання розділу 2	до 10.05.26	
	Підготовка висновків	до 20.05.26	
	Оформлення роботи	до 25.05.26	
	Подання на кафедру електронного варіанту роботи для перевірки на плагіат	до 31.05.26	
	Підготовка тексту доповіді і демонстраційного матеріалу	до 05.06.26	
	Подання на кафедру кваліфікаційної роботи	до 05.06.26	

Здобувач освіти

_____ (підпис)

Коваль Д.В.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Івашова Л.М.
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Коваль Д.В. Фінансовий моніторинг і контроль як інструменти антикорупційної політики держави. – Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2026.

Метою дослідження є аналіз механізмів фінансового моніторингу і контролю як інструментів антикорупційної політики та розробити науково обґрунтовані напрями їх вдосконалення у діяльності небанківської фінансової установи ТОВ «ФК «Є Гроші» з урахуванням міжнародних стандартів і вимог Національного банку України.

У роботі розкрито механізми фінансового моніторингу і контролю як інструментів антикорупційної політики держави та запропоновано напрями їх вдосконалення на прикладі небанківської фінансової установи. Визначено сутність і класифікацію фінансового моніторингу і контролю, встановлено їхні принципові відмінності за часовим горизонтом і функціональним призначенням. Проаналізовано нормативно-правову базу України та виявлено структурний розрив між якістю законодавства і реальною інституційною спроможністю його виконання. Узагальнено міжнародний досвід (США, Сінгапур, Нідерланди, Великобританія, Естонія). Надано організаційно-економічну характеристику ТОВ «ФК «Є Гроші» як суб'єкта первинного фінансового моніторингу, виявлено системні прогалини внутрішнього контролю. Розроблено першочергові та середньострокові напрями вдосконалення системи фінансового моніторингу компанії з урахуванням рекомендацій FATF і вимог НБУ.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, фінансовий контроль, антикорупційна політика, ризик-орієнтований підхід, комплаєнс, FATF, небанківська фінансова установа.

SUMMARY

Koval D.V. Financial Monitoring and Oversight as Tools of State Anti-Corruption Policy. - Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 281 "Public Management and Administration". University of Customs and Finance, Dnipro, 2026.

The purpose of the study is to analyze the mechanisms of financial monitoring and control as instruments of anti-corruption policy and to develop scientifically based directions for their improvement in the activities of the non-banking financial institution LLC "FC "E Groshi" taking into account international standards and requirements of the National Bank of Ukraine.

The work reveals the mechanisms of financial monitoring and control as instruments of the state's anti-corruption policy and suggests directions for their improvement using the example of a non-banking financial institution. The thesis examines financial monitoring and control mechanisms as instruments of state anti-corruption policy and develops directions for their improvement based on the case of a non-banking financial institution. The essence and classification of financial monitoring and control are defined, and key differences in their temporal scope and functional purpose are established. Ukraine's regulatory framework is analysed, revealing a structural gap between legislative quality and real institutional capacity for enforcement. International experience (USA, Singapore, the Netherlands, the United Kingdom, Estonia) is synthesised. An organisational and economic profile of LLC FC «E-Groshi» as a primary subject of financial monitoring is provided, and systemic gaps in its internal control are identified. Priority and medium-term directions for improving the company's financial monitoring system are developed in line with FATF recommendations and NBU requirements.

Keywords: financial monitoring, financial control, anti-corruption policy, risk-based approach, compliance, FATF, non-banking financial institution.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ТА КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	10
1.1. Сутність, поняття та класифікація фінансового моніторингу і контролю в антикорупційній діяльності	10
1.2. Нормативно-правове регулювання фінансового моніторингу та протидії корупції в Україні	17
1.3. Міжнародний досвід використання фінансового моніторингу як інструменту антикорупційної політики	25
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ І КОНТРОЛЮ В ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ФК «Є ГРОШІ»	33
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ФК «Є Гроші» як суб'єкта первинного фінансового моніторингу	33
2.2. Аналіз механізмів внутрішнього фінансового контролю та оцінка ефективності антикорупційних заходів у ТОВ «ФК «Егроші»	40
2.3. Напрями вдосконалення фінансового моніторингу та контролю в діяльності ТОВ ФК «Є гроші» з урахуванням міжнародних стандартів	48
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	66

ВСТУП

Актуальність теми. Корупція як системне явище в сучасних умовах невіддільна від фінансових потоків і дедалі більше маскується під легітимну економічну діяльність. Це робить фінансовий моніторинг і контроль не просто адміністративними процедурами, а ключовими інструментами антикорупційної політики держави, здатними відстежувати рух коштів і виявляти підозрілі операції.

Для України проблема протидії корупції набула особливої гостроти після Революції Гідності 2014 року та в умовах повномасштабної збройної агресії росії з 2022 року. Ухвалення нового антикорупційного законодавства, утворення НАБУ, САП, НАЗК, ВАКС та реформування регулювання небанківського фінансового сектору сформували якісно нову інституційну архітектуру, яка, однак, ще не досягла повної операційної зрілості.

Перехід до ризик-орієнтованого підходу у сфері фінансового моніторингу, закріплений Законом України № 361-IX від 2019 року, кардинально змінив філософію системи: від формального виконання порогових показників до змістовного аналізу ризиків. Небанківські фінансові установи, зокрема мікрофінансові організації (МФО), опинилися перед необхідністю суттєво підвищити рівень власних комплаєнс-систем, що й обумовлює актуальність цього дослідження.

Особливу увагу привертає сегмент онлайн-мікрокредитування, де дистанційна бізнес-модель, висока плинність клієнтської бази та переважно невеликі суми транзакцій породжують специфічний профіль ризиків. Посилення наглядової активності НБУ щодо небанківських установ у 2024–2025 роках, зокрема штрафи на суму понад 90 млн грн щодо NovaPay, свідчить про перехід регулятора від формального нагляду до реальної оцінки ефективності систем внутрішнього контролю.

Дослідженням проблем фінансовий моніторингу і контролю займалися такі науковці і практики як : О. Гордей, Л. Івашова, Н. Марушко, В. Піхоцький

та інші, а питання реалізації антикорупційної політики розкрито в працях О. Захарчука, І. Адама, О. Смагло, М. Уткіної, С. Шевченка. Міжнародний контекст досліджуваної проблематики визначається стандартами FATF, директивами ЄС у сфері AML/CFT та зобов'язаннями України в рамках Угоди про асоціацію з ЄС. Порівняльний досвід таких країн, як Сінгапур, США, Нідерланди, Естонія та держав Центральної і Східної Європи, дозволяє виокремити найбільш ефективні моделі організації фінансового моніторингу та визначити пріоритети для України.

Мета дослідження – проаналізувати механізми фінансового моніторингу і контролю як інструментів антикорупційної політики та розробити науково обґрунтовані напрями їх вдосконалення у діяльності небанківської фінансової установи ТОВ «ФК «Є Гроші» з урахуванням міжнародних стандартів і вимог НБУ.

Завдання дослідження:

- розкрити сутність, поняття та класифікацію фінансового моніторингу і контролю в антикорупційній діяльності;
- проаналізувати нормативно-правове регулювання фінансового моніторингу та протидії корупції в Україні;
- узагальнити міжнародний досвід використання фінансового моніторингу як інструменту антикорупційної політики;
- надати організаційно-економічну характеристику ТОВ «ФК «Є Гроші» як суб'єкта первинного фінансового моніторингу;
- оцінити механізми внутрішнього фінансового контролю та ефективність антикорупційних заходів у компанії;
- визначити напрями вдосконалення системи фінансового моніторингу і контролю ТОВ «ФК «Є Гроші» відповідно до міжнародних стандартів.

Об'єктом дослідження є фінансова система та механізми її регулювання в контексті антикорупційної діяльності.

Предмет дослідження – механізми фінансового моніторингу і контролю як інструменти антикорупційної політики держави.

Методи дослідження. У роботі використано систему загальнонаукових і спеціальних методів: аналізу та синтезу – для дослідження нормативно-правової бази і структури системи фінансового моніторингу; порівняльного методу – для зіставлення національного та міжнародного досвіду; системного аналізу – для оцінки внутрішнього контролю компанії як цілісної системи; опису та узагальнення – для характеристики об’єкта дослідження та формулювання висновків та рекомендацій.

Джерельну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України (закони № 361-IX, № 1700-VII, Бюджетний кодекс, постанови НБУ), наукові праці українських і зарубіжних дослідників (О. Гордей, Н. Марушко, В. Піхоцький, М. Collin, А. Cobham), матеріали міжнародних організацій (FATF, Transparency International, Basel AML Index), офіційні дані НАЗК, Держфінмоніторингу та НБУ, а також реєстрові й аналітичні ресурси щодо діяльності ТОВ «ФК «Є Гроші» – YouControl, Clarity-project, Vkursi.pro та Фінансовий клуб.

Апробація матеріалів дипломної роботи. Окремі результати дослідження були оприлюднені на III Міжнародну науково-практичну конференцію «Світовий досвід публічного регулювання зовнішньоекономічної діяльності: митна безпека та протидія корупції» 15 травня 2026 р. м. Дніпро.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, 2 розділів з 6 підрозділами, висновків, списку використаних джерел та додатку. Загальний обсяг роботи складає 70 сторінок. Робота містить 10 таблиць, 5 рисунків. У списку використаних джерел міститься 58 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ТА КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1 Сутність, поняття та класифікація фінансового моніторингу і контролю в антикорупційній діяльності

Корупція як системне явище давно вийшла за межі банального хабарництва й набула форм, невіддільних від фінансових потоків. Саме тому протидія їй неможлива без механізмів, здатних відстежувати рух коштів, виявляти підозрілі операції та фіксувати відхилення від законного обігу капіталу. Фінансовий моніторинг у цьому контексті постає не лише як технічна процедура, а як інституційна відповідь держави на здатність корупції маскуватися під легітимну економічну діяльність. Поступово він перетворився на самостійний напрям державної антикорупційної політики з власною нормативною базою, суб'єктним складом і методологією [9].

У вітчизняному праві поняття фінансового моніторингу отримало законодавче закріплення із прийняттям профільного законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Відповідно до чинного законодавства України, фінансовий моніторинг – це сукупність заходів, що здійснюються суб'єктами первинного та державного фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення [40]. Це визначення фіксує одночасно суб'єктний вимір (хто здійснює) і цільовий (зادля чого), що робить його операційно зручним, однак дещо вузьким для академічного аналізу. В ширшому розумінні фінансовий моніторинг охоплює будь-яку систематичну діяльність уповноважених органів, спрямовану на спостереження за фінансовими операціями з метою виявлення тих, що можуть

бути пов'язані з протиправною діяльністю [Гончарук С.М., Долбнєва Д.В., Приймак С.В., Романів Є.М., с.132].

Паралельно існує поняття фінансового контролю, яке за змістом є дещо ширшим, що частково відображено в науковій літературі, зокрема згруповано в таблиці 1.1. [58, с. 9-10].

Таблиця 1.1

Визначення «фінансовий контроль» у сучасній науковій літературі

Автори	Трактування поняття «фінансовий контроль»
Радіонова В.М., Шлейникова В.І.	Одна з функцій системи управління фінансовими відносинами, основним завданням якої є відстеження правильності функціонування цих відносин на рівні конкретного об'єкта управління з метою визначення обґрунтованості й ефективності управлінських рішень та ступеня їх реалізації, виявлення відхилень, про які доцільно повідомляти органи, що можуть вплинути на покращення ситуації
Мельничук В.Г.	Вид державного контролю, який здійснюється спеціально створеними державними органами і службами, їх територіальними представництвами, органами виконавчої влади, контрольно-ревізійними службами підприємств, установ, організацій з метою перевірки законності та ефективності формування, володіння та використання коштів Зведеного бюджету України, інших фінансових ресурсів, державного майна
Стефанюк І. Б.	Система активних дій, що здійснюються органами державної влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання та громадянами України зі стеження за функціонуванням будь-якого об'єкта управління в частині утворення, розподілу та використання ним фінансових ресурсів з метою оцінки економічної ефективності господарської діяльності, виявлення і блокування відхилень, що перешкоджають законному й ефективному використанню майна та коштів
Хімичева Н. І.	Контроль за законністю та доцільністю дій в галузі утворення, розподілу та використання грошових фондів держави та муніципальних утворень з метою ефективного розвитку держави та її регіонів
Василик О. Д.	Функція управління, яка включає сукупність спостережень, перевірок за діяльністю об'єкта управління з метою оцінки обґрунтованості й ефективності прийняття рішень і результатів їх виконання
Кириленко О.П., Давидов Г.М.	Один з елементів управління фінансами; особлива діяльність з перевірки правильності вартісного розподілу валового національного продукту, утворення і витрачання фондів грошових коштів
Калюга Є.В.	Діяльність державних і громадських органів, яка ґрунтується на використанні контрольної функції фінансів і спрямована на перевірку обґрунтованості процесів формування та раціонального використання коштів з метою встановлення законності й доцільності операцій
Гончарук С.М., Долбнєва Д.В., Приймак С.В., Романів Є.М.	Діяльність уповноважених державних органів щодо перевірки законності, доцільності та ефективності формування, розподілу й використання фінансових ресурсів держави, підприємств та організацій

Джерело: [53, с. 9-10, с.131,]

На відміну від моніторингу, який переважно орієнтований на виявлення підозрілих транзакцій у режимі реального часу, контроль має ретроспективний вимір: він констатує факти вже здійснених порушень. Водночас поєднання цих двох інструментів утворює повноцінну систему фінансового нагляду, в якій моніторинг виконує превентивну функцію, а контроль – репресивну та відновну [18].

Розмежування між цими поняттями варте окремої уваги, оскільки в практиці державного управління та навіть у нормативних актах вони нерідко використовуються як взаємозамінні. Принципова відмінність полягає в часовому горизонті застосування: моніторинг є безперервним процесом спостереження, тоді як контроль – це дискретна перевірочна дія з чітко визначеним початком і завершенням. Крім того, суб'єктний склад різниться: моніторинг здійснюється переважно спеціалізованими підрозділами фінансової розвідки, натомість контроль – значно ширшим колом органів. Усвідомлення цієї різниці дозволяє правильно конструювати інституційну архітектуру антикорупційної системи [32].

Класифікація фінансового моніторингу може здійснюватися за кількома критеріями, кожен із яких відображає певний аспект його функціонування. За рівнем здійснення виокремлюють:

1) первинний фінансовий моніторинг – здійснюється банками, небанківськими фінансовими установами, нотаріусами, адвокатами, бухгалтерами, суб'єктами господарювання у сфері азартних ігор та іншими зобов'язаними особами, які безпосередньо вступають у фінансові відносини з клієнтами;

2) державний фінансовий моніторинг – здійснюється спеціально уповноваженим органом (в Україні – Державною службою фінансового моніторингу) та регуляторами, які нагромаджують, аналізують і передають інформацію до правоохоронних органів.

Класифікація фінансового контролю традиційно будується за іншою логікою, оскільки цей інструмент має більш розгалужену інституційну природу.

За часом проведення контроль поділяється на попередній, поточний і наступний; за суб'єктами – на державний, муніципальний, внутрішньогосподарський і незалежний (аудиторський). Окрему категорію складає парламентський контроль, якому в антикорупційному вимірі відводиться роль суспільного арбітра над виконавчою владою. Кожна з форм виконує специфічну функцію й не може бути механічно підмінена іншою без втрати ефективності всієї системи [5].

Антикорупційна функція фінансового моніторингу реалізується через декілька взаємопов'язаних механізмів. По-перше, обов'язкова ідентифікація клієнтів і верифікація їхніх операцій унеможлиблює анонімне переміщення коштів. По-друге, система порогових показників, при перевищенні яких операція підлягає обов'язковому повідомленню, формує автоматичний фільтр підозрілих транзакцій. По-третє, вимога встановлення кінцевого бенефіціарного власника розриває корупційні схеми, побудовані на непрозорих корпоративних структурах. Сукупність цих механізмів перетворює фінансову систему на середовище, несприятливе для корупційних практик [47].

Суб'єктний склад системи фінансового моніторингу в Україні є дворівневим і включає первинних суб'єктів та суб'єктів державного рівня. Ключову роль відіграє Державна служба фінансового моніторингу України (Держфінмоніторинг), яка виконує функції підрозділу фінансової розвідки. Вона отримує, обробляє й аналізує фінансову інформацію, надіслану первинними суб'єктами, і за наявності підстав передає матеріали до Національного антикорупційного бюро України, Служби безпеки, Національної поліції та інших компетентних органів. Без злагодженої взаємодії між цими рівнями система перетворюється на формальний реєстр повідомлень без реального правоохоронного ефекту [40].

Окремого розгляду заслуговує питання про те, яким чином фінансовий контроль інтегрується в антикорупційну інфраструктуру. Рахункова палата України, Державна аудиторська служба, Державна податкова служба та Державна митна служба утворюють разом систему зовнішнього фінансового

контролю, кожна ланка якої охоплює специфічний сегмент публічних фінансів. Виявлені під час контрольних заходів ознаки корупційних правопорушень передаються до НАБУ або САП. Таким чином, контроль виступає не самостійним антикорупційним механізмом, а постачальником доказової бази для спеціалізованих органів [56].

На рисунку 1.1 відображено розподіл основних функцій між складовими системи фінансового моніторингу і контролю в антикорупційному вимірі.

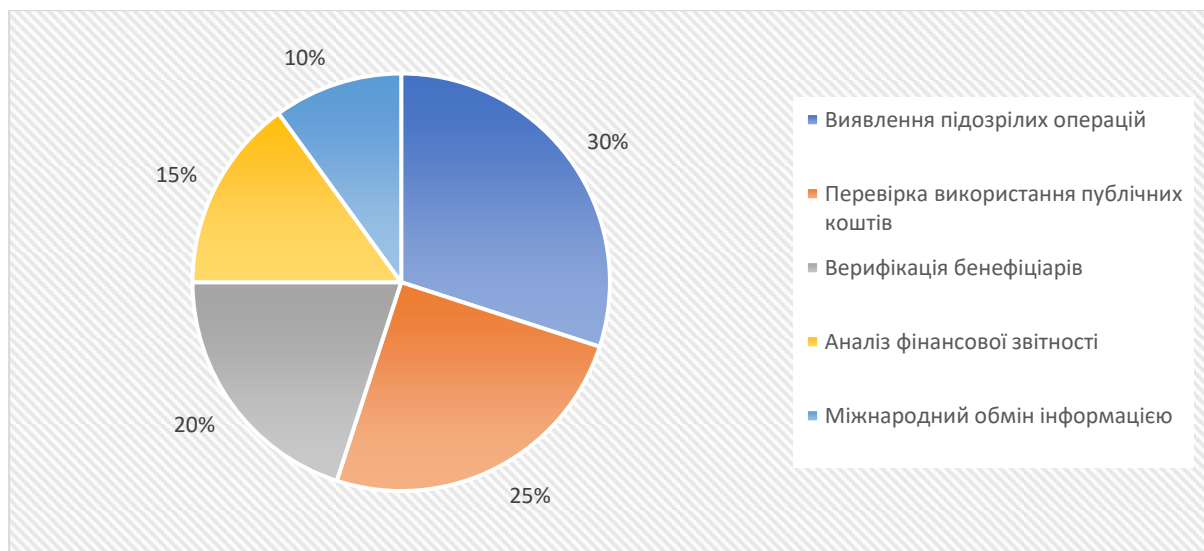

Рис. 1.1 Функціональний розподіл у системі фінансового моніторингу і контролю (%)

Джерело: [49, 24]

Розгляд міжнародного виміру дає змогу зрозуміти, у якому глобальному контексті функціонує вітчизняна система. FATF (Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей) сформулювала 40 рекомендацій, які фактично стали стандартом де-факто для побудови національних систем фінансового моніторингу. Україна, будучи членом Егмонтської групи підрозділів фінансової розвідки, зобов'язана дотримуватися цих стандартів і забезпечувати оперативний обмін фінансовою інформацією з іноземними партнерами. Невідповідність цим вимогам тягне за собою не лише репутаційні ризики, а й потрапляння до «сірих» або «чорних» списків FATF [41].

Корупційні схеми, що потребують фінансового моніторингу, не є статичними – вони еволюціонують паралельно із розвитком самих контрольних механізмів. Класичні схеми готівкового обігу поступово витісняються транзакціями через підставні компанії в офшорних юрисдикціях, криптовалютними переказами, фіктивними зовнішньоекономічними контрактами. Відтак система моніторингу змушена безперервно адаптуватися, вдосконалюючи методи аналізу даних і нарощуючи технологічний потенціал. Використання штучного інтелекту та алгоритмів машинного навчання для виявлення аномальних патернів у транзакційних масивах стає стандартом для провідних фінансових розвідок світу [8].

Нормативно-правова база фінансового моніторингу в Україні пережила кілька суттєвих трансформацій. Ухвалення Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» у редакції 2019 року ознаменувало перехід до ризик-орієнтованого підходу, що відповідає четвертій директиві ЄС з питань боротьби з відмиванням коштів. Цей підхід передбачає диференційоване застосування заходів моніторингу залежно від оцінки ризику конкретного клієнта чи операції. Перехід від формального дотримання порогових показників до аналізу ризиків якісно змінив саму філософію системи [39].

Ризик-орієнтований підхід принципово відрізняється від попередньої моделі, заснованої на суворих формальних критеріях. За його логікою, суб'єкт первинного моніторингу зобов'язаний самостійно оцінювати ризики, пов'язані з кожним клієнтом і кожною операцією, та відповідно коригувати глибину перевірки. Це покладає значно більшу відповідальність на самі фінансові установи, які перетворюються з пасивних виконавців формальних вимог на активних учасників антикорупційної системи. Разом із тим такий підхід вимагає розвиненої комплаєнс-культури, яка в Україні ще перебуває на стадії становлення [22].

Невід'ємним елементом антикорупційного фінансового контролю є перевірка декларацій публічних службовців. Декларування майна, доходів, витрат і зобов'язань фінансового характеру осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є одним із базових інструментів верифікації відповідності офіційних доходів реальному майновому стану. Аналіз декларацій Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК) поєднує елементи моніторингу (постійний збір і аналіз даних) та контролю (перевірка достовірності наданої інформації). Таким чином, декларування утворює специфічний гібридний інструмент, що займає проміжне місце між фінансовим моніторингом і фінансовим контролем [4].

Питання ефективності системи фінансового моніторингу й контролю не може бути зведене лише до кількості повідомлень про підозрілі операції або переданих справ. Реальна результативність вимірюється кількістю доведених обвинувальних вироків у справах про корупцію та відмивання коштів, обсягом заморожених і конфіскованих активів, а також превентивним стримуючим ефектом на потенційних порушників. Остання складова є найважчою для кількісного вимірювання, проте за своїм значенням не поступається репресивним результатам. Висока ймовірність виявлення злочину є потужнішим запобіжником, ніж навіть суворість покарання [46].

Співвідношення між прозорістю фінансової системи та захистом приватності є однією з ключових дилем при конструюванні системи моніторингу. Розширення обов'язків щодо звітування й ідентифікації неминуче зачіпає право на конфіденційність фінансових операцій, гарантоване як конституційними нормами, так і міжнародними стандартами захисту прав людини. Ця напруга не може бути усунута раз і назавжди – вона потребує постійного балансування через правові механізми пропорційності та чіткого визначення підстав для втручання у приватну фінансову сферу. Відсутність такого балансу загрожує або неефективністю системи через надмірну обережність, або її перетворенням на інструмент тотального фінансового нагляду [17].

Для розуміння місця фінансового моніторингу і контролю в антикорупційній системі варто також враховувати їхній зв'язок зі суміжними правовими інструментами. Кримінальне переслідування, цивільна конфіскація активів, адміністративна відповідальність за порушення фінансового законодавства, міжнародне співробітництво у сфері повернення активів – усі ці механізми є похідними або залежними від якості фінансового моніторингу. Без надійної доказової бази, сформованої підрозділами фінансової розвідки, правоохоронне провадження у справах про корупцію зводиться до пошуку свідків і спирається на надзвичайно вузьку доказову базу. Саме тому якість аналітичної роботи у сфері фінансової розвідки безпосередньо визначає спроможність антикорупційного переслідування [30].

Таким чином фінансовий моніторинг і контроль як інструменти антикорупційної політики являють собою не просто адміністративні процедури, а концептуально обґрунтовану систему, побудовану на визнанні того факту, що корупція завжди залишає фінансовий слід. Розмежування між цими поняттями, їхня класифікація за суб'єктами, методами й часовим горизонтом застосування формують теоретичний фундамент, без якого практична антикорупційна діяльність ризикує перетворитися на хаотичний набір неузгоджених заходів. Розбудова ефективної системи вимагає не лише нормативного вдосконалення, а й інституційної спроможності, технологічного розвитку та культури відповідальності в усіх суб'єктів, задіяних у цьому процесі.

1.2 Нормативно-правове регулювання фінансового моніторингу та протидії корупції в Україні

Правова система протидії корупції в Україні формувалася непослідовно й багато в чому під зовнішнім тиском – вимог МВФ, Світового банку та умов асоціації з Європейським Союзом. Це зумовило характерну для вітчизняного антикорупційного законодавства рису: воно нерідко випереджало інституційну спроможність органів, покликаних його виконувати. Проте саме цей тиск став

рушієм системних змін, які у 2014–2020 роках кардинально перебудували нормативний ландшафт у сфері фінансового моніторингу та запобігання корупції. Щоб зрозуміти нинішній стан регулювання, необхідно простежити логіку цих змін у хронологічній перспективі [34].

Відправною точкою сучасної системи фінансового моніторингу в Україні є Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» 2002 року. Цей акт заклав базові поняття, визначив суб'єктний склад системи та встановив перший перелік фінансових операцій, що підлягають обов'язковому моніторингу. Незважаючи на наступні численні редакції, саме він сформував концептуальний каркас, у межах якого розвивалося подальше законодавство. Водночас ранні версії закону відзначалися формалістичним підходом: система орієнтувалася переважно на виконання порогових умов, а не на змістовний аналіз ризиків [37].

Принципова реформа відбулася з ухваленням нової редакції профільного закону у 2019 році – Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (№ 361-IX). Документ імплементував ключові положення четвертої Директиви ЄС у сфері AML/CFT та переорієнтував систему на ризик-орієнтований підхід. Суттєво розширився перелік суб'єктів первинного фінансового моніторингу, а порогова сума для обов'язкового фінансового моніторингу була знижена з 150 000 до 400 000 гривень для певних категорій операцій із одночасним запровадженням нових критеріїв ризику. Закон також посилив вимоги до встановлення кінцевого бенефіціарного власника, що безпосередньо впливає на виявлення корупційних схем через підставні структури [55].

Антикорупційне законодавство як самостійна нормативна галузь почало формуватися в Україні після Революції Гідності. У 2014 році було ухвалено Закон України «Про запобігання корупції» (№ 1700-VII), який визначив засади антикорупційної політики, встановив систему суб'єктів відповідальності та

запровадив обов'язкове декларування для публічних службовців. Паралельно прийнято закони про утворення Національного антикорупційного бюро України та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Ці акти в сукупності сформували інституційний хребет антикорупційної системи, хоча практична спроможність новостворених органів досягала проектних параметрів поступово [13].

Центральним елементом законодавства про запобігання корупції є система декларування майна та доходів. Відповідно до Закону «Про запобігання корупції», особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зобов'язані щорічно подавати декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру. Перевірку достовірності й повноти цих декларацій здійснює НАЗК, яке наділене повноваженнями автоматизованої логічної перевірки, а також повної перевірки за рішенням Голови агентства. Система електронного декларування через реєстр НАЗК стала одним із найбільш резонансних антикорупційних інструментів, оскільки зробила майновий стан публічних службовців публічно доступним [25].

Наведена нижче таблиця 1.2. відображає ключові законодавчі акти, що формують нормативну основу фінансового моніторингу та антикорупційної діяльності в Україні.

При цьому варто зауважити, що Закон України «Про публічні закупівлі» та електронна система ProZorro займають особливе місце в нормативній системі фінансового контролю. Запровадження обов'язкових електронних тендерів і публічності всіх закупівельних процедур суттєво ускладнило корупційні схеми у сфері державних видатків – традиційно найбільш вразливому секторі. Моніторинг публічних закупівель здійснюється Державною аудиторською службою, Рахунковою палатою та громадськими організаціями через відкриті дані системи. Україна отримала за цю реформу міжнародне визнання як одна з найбільш прозорих систем публічних закупівель у світі [50].

Таблиця 1.2.

**Основні законодавчі акти у сфері фінансового моніторингу
та антикорупційної діяльності України та їх призначення**

Законодавчий акт	Рік прийняття	Основний предмет регулювання
ЗУ «Про запобігання та протидію легалізації доходів...» (№ 361-IX)	2019	Фінансовий моніторинг, AML/CFT, ризик-орієнтований підхід
ЗУ «Про запобігання корупції» (№ 1700-VII)	2014	Засади антикорупційної політики, декларування, НАЗК
ЗУ «Про Національне антикорупційне бюро України» (№ 1698-VII)	2014	Статус, повноваження та діяльність НАБУ
ЗУ «Про Вищий антикорупційний суд» (№ 2447-VIII)	2018	Судовий розгляд корупційних справ
ЗУ «Про Державне бюро розслідувань» (№ 794-VIII)	2015	Розслідування злочинів посадовців вищого рівня
ЗУ «Про публічні закупівлі» (№ 922-VIII)	2015	Прозорість публічних закупівель через систему ProZorro
ЗУ «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю» (№ 2939-XII <i>назва в редакції Закону № 5463-VI від 16.10.2012</i>)	1993	Завдання, функції та повноваження державних органів фінансового контролю

Джерело: розроблено автором на основі [36, 26, 48]

Нормативне регулювання фінансового моніторингу охоплює не лише закони, а й значний масив підзаконних актів. Національний банк України видає нормативно-правові акти, що регулюють здійснення фінансового моніторингу банками та небанківськими фінансовими установами, встановлюють вимоги до внутрішніх документів, програм управління ризиками та порядку повідомлення Держфінмоніторингу. Мінфін, НКЦПФР та інші регулятори видають аналогічні акти щодо підпорядкованих їм суб'єктів первинного моніторингу. Сукупний масив підзаконного регулювання є настільки значним, що його практичне засвоєння суб'єктами моніторингу потребує розвинених комплаєнс-служб [23].

Водночас кримінальне законодавство утворює репресивну складову антикорупційної нормативної системи. Зокрема, Кримінальний кодекс України містить розгалужену систему норм щодо відповідальності за корупційні злочини: статті 191, 354, 364–370 встановлюють відповідальність за привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем, підкуп,

зловживання владою та службове підроблення. Окремо криміналізовано незаконне збагачення (стаття 368-5), яке дає змогу притягати до відповідальності осіб, чиє майно явно не відповідає законним доходам, без необхідності доводити конкретний злочинний акт. Ця норма є особливо значущою для антикорупційного фінансового контролю, оскільки безпосередньо пов'язує фінансову невідповідність із кримінальною відповідальністю [21].

Важливим елементом нормативної архітектури є законодавство про захист викривачів. Закон України «Про захист викривачів» 2019 року встановив правовий статус осіб, які повідомляють про можливі факти корупції або інших порушень, та визначив механізми їхнього захисту від переслідування. Для системи фінансового моніторингу це законодавство має опосередковане, проте суттєве значення: воно розширює канали надходження інформації про підозрілі операції та корупційні схеми поза межами формальних процедур звітування. Водночас практика застосування закону свідчить про збереження значних ризиків для викривачів всупереч законодавчим гарантіям [16].

До переліку нормативних актів, що регулюють суміжні аспекти фінансового моніторингу та контролю, та його інституційне забезпечення, також належать:

1. Закон України «Про Рахункову палату» (№ 576-VIII, 2015) – визначає повноваження Рахункової палати щодо зовнішнього контролю за виконанням Державного бюджету;
2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» – встановлює вимоги до банківського нагляду, прозорості структури власності та управління;
3. Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» (АРМА, № 772-VIII, 2015) – регулює повноваження щодо розшуку та управління активами;

4. Закон України «Про доступ до публічної інформації» (№ 2939-VI, 2011) – забезпечує відкритість даних, необхідних для громадського фінансового контролю;

5. Бюджетний кодекс України – встановлює засади бюджетного процесу та фінансової дисципліни у публічному секторі.

Конституційні засади фінансового контролю не можна ігнорувати при аналізі нормативної бази. Стаття 98 Конституції України закріплює повноваження Рахункової палати щодо контролю за надходженням коштів до Державного бюджету та їхнім використанням. Стаття 92 відносить до виключної компетенції закону засади створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків. Ці конституційні норми формують ієрархічну вершину правового регулювання, визначаючи межі, у яких може функціонувати вся підпорядкована нормативна система. Водночас конституційний рівень регулювання є занадто загальним і потребує деталізації через галузеве законодавство [57].

Міжнародно-правовий вимір регулювання є невіддільним від внутрішньодержавного. Україна ратифікувала Конвенцію ООН проти корупції (2003, ратифікована у 2006 році) та Кримінальну конвенцію Ради Європи про боротьбу з корупцією (1999, ратифікована у 2010 році). Ці документи зобов'язують Україну криміналізувати широке коло корупційних діянь, запровадити ефективні механізми конфіскації доходів від злочину та забезпечити міжнародне співробітництво у розслідуванні корупційних справ. Виконання конвенційних зобов'язань моніториться GRECO (Групою держав проти корупції) та Комітетом MONEYVAL, звіти яких фіксують прогалини у вітчизняному законодавстві та практиці його застосування [3].

Угода про асоціацію між Україною та ЄС стала потужним нормативним орієнтиром, що спрямував розвиток українського законодавства у сфері фінансового моніторингу в бік *acquis communautaire*. Глава 6 Угоди, присвячена фінансовим послугам, та розділ IV в частині боротьби з відмиванням коштів визначили зобов'язання України щодо поступової гармонізації з директивами

ЄС. Ухвалений у 2019 році Закон № 361-IX став безпосередньою відповіддю на ці зобов'язання. Процес імплементації права ЄС в українське законодавство є тривалим і передбачає не лише зміну нормативних текстів, а й реформування адміністративної практики та судового тлумачення [31].

Таблиця 1.3. відображає відповідність ключових норм українського законодавства стандартам FATF та вимогам директив ЄС у сфері протидії відмиванню коштів.

Таблиця 1.3.

Відповідність українського законодавства міжнародним стандартам у сфері фінансового моніторингу

Міжнародний стандарт / Вимога	Відповідний акт законодавства України	Ступінь імплементації
Ризик-орієнтований підхід (FATF R.1)	Закон № 361-IX (2019)	Повна
Належна перевірка клієнтів (FATF R.10)	Закон № 361-IX, Постанови НБУ	Повна
Політично значущі особи (FATF R.12)	Закон № 361-IX, ст. 22	Повна
Кінцеві бенефіціарні власники (4-та Директива ЄС)	Закон № 361-IX, ЄДР юридичних осіб	Часткова
Конфіскація доходів від злочинів (FATF R.4)	КК України, Закон про АРМА	Часткова
Незалежний нагляд за суб'єктами (FATF R.26–28)	Закони про НБУ, НКЦПФР	Повна
Міжнародне співробітництво (FATF R.40)	Закони про НАБУ, МПП, угоди про правову допомогу	Часткова

Джерело: розроблено автором на основі [14, 27, 7, 2]

Не менш значущим є законодавство, що регулює діяльність АРМА – Агентства з розшуку та менеджменту активів. Закон про АРМА визначає повноваження агентства щодо розшуку, виявлення та управління активами, арештованими в межах кримінального провадження. Це законодавство замикає ланцюг фінансового контролю в антикорупційному вимірі: від виявлення підозрілих операцій через моніторинг до фактичного вилучення й управління незаконно отриманими активами. Практика АРМА демонструє, що ефективне управління арештованими активами є не менш складним завданням, ніж їхній розшук, а законодавче регулювання цієї сфери ще потребує вдосконалення [38].

Окремого аналізу заслуговує питання відповідальності за порушення законодавства у сфері фінансового моніторингу. Суб'єкти первинного моніторингу, що не виконали обов'язку повідомлення або порушили вимоги щодо ідентифікації клієнтів, несуть адміністративну відповідальність відповідно до Кодексу про адміністративні правопорушення та галузевих законів. Регулятори – НБУ, НКЦПФР, Мінфін – наділені повноваженнями накладати штрафи та вживати інших заходів впливу. Водночас практика свідчить про нерівномірність правозастосування: відповідальність великих фінансових установ і дрібних суб'єктів первинного моніторингу реалізується з суттєво різною інтенсивністю [54].

Слід також звернути увагу на законодавство про відкриті дані та публічну інформацію як складову системи фінансового контролю. Закон «Про доступ до публічної інформації» та відповідні підзаконні акти зобов'язують розпорядників бюджетних коштів публікувати фінансову інформацію у відкритому форматі. Реєстри НАЗК, Prozorro, Єдиний державний реєстр юридичних осіб разом формують цифрову інфраструктуру громадського фінансового нагляду. Активність громадянського суспільства у використанні цих інструментів стала значним чинником, що компенсує інституційні прогалини державного контролю [28].

У контексті повномасштабного вторгнення Росії в Україну нормативне регулювання фінансового моніторингу зазнало додаткових змін, спрямованих на запровадження санкційного контролю та відстеження фінансування, пов'язаного зі збройною агресією. Закон «Про санкції» отримав нові виміри застосування, а механізм фінансового моніторингу був адаптований для виявлення операцій, що можуть свідчити про підтримку держави-агресора чи її агентів. Ці зміни надали системі нового вектора, поєднавши антикорупційний і безпековий виміри фінансового нагляду в єдиний комплекс заходів. Воєнний контекст оголив і частину системних вразливостей, зокрема недостатній контроль за переміщенням готівки та складність відстеження транзакцій через криптовалютні канали [33].

Узагальнюючи варто зазначити, що нормативно-правова база фінансового моніторингу та протидії корупції в Україні являє собою багаторівневу систему, сформовану на перетині конституційних норм, галузевого законодавства, підзаконних актів і міжнародно-правових зобов'язань. Попри суттєвий прогрес у законодавчому вимірі, зберігається розрив між якістю нормативних текстів і реальною спроможністю інституцій їх виконувати. Цей розрив є не технічною, а структурною проблемою: він відображає незавершеність трансформації системи публічного управління, в якій фінансовий моніторинг і контроль мають стати не зовнішньо нав'язаним обов'язком, а органічною частиною культури відповідального управління публічними ресурсами.

1.3 Міжнародний досвід використання фінансового моніторингу як інструменту антикорупційної політики

Глобальна архітектура протидії відмиванню коштів і фінансуванню корупції формувалася поступово, починаючи з кінця 1980-х років, коли міжнародна спільнота усвідомила транскордонний характер фінансових злочинів. Першим структурованим кроком стало заснування FATF у 1989 році за рішенням саміту G7 у Парижі – організації, що перетворилася на головний глобальний стандартизатор у сфері боротьби з відмиванням коштів. Паралельно розгорталася регіональна нормотворчість: ЄС послідовно ухвалював директиви AML, Рада Європи опрацьовувала конвенційний механізм, а ООН формувала універсальну антикорупційну рамку. Сьогодні ця багаторівнева система охоплює понад 200 юрисдикцій, пов'язаних спільними стандартами та механізмами взаємної оцінки [52].

Досвід Сінгапуру заслуговує на особливу увагу як приклад держави, що трансформувалася з корупційно вразливої економіки у визнаний глобальний фінансовий центр із мінімальним рівнем корупції. Ключовим елементом сінгапурської моделі є Бюро з розслідування корупційних практик (СРІВ), засноване ще у 1952 році, яке поєднує функції розслідування, фінансового

аналізу та превентивного контролю. Фінансова розвідка в Сінгапурі інтегрована безпосередньо в архітектуру регуляторного нагляду: Грошово-кредитне управління (MAS) здійснює одночасно пруденційний нагляд і моніторинг AML/CFT. Вирішальним чинником успіху стала не жорсткість покарань, а висока ймовірність виявлення порушень завдяки розвиненій аналітичній інфраструктурі [11].

Сполучені Штати Америки побудували одну з найбільш розгалужених систем фінансового моніторингу у світі, що базується на Законі про банківську таємницю 1970 року (Bank Secrecy Act) та подальших актах, зокрема Патріотичному акті 2001 року. Підрозділ фінансової розвідки FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network) акумулює мільйони повідомлень про підозрілі операції щорічно та застосовує аналітику великих даних для виявлення схем відмивання. Характерною рисою американської моделі є тісна взаємодія між FinCEN, Міністерством юстиції, ФБР та IRS Criminal Investigation у рамках спільних розслідувань. Санкційний інструментарій OFAC доповнює фінансову розвідку, перетворюючи її на засіб зовнішньополітичного тиску на корупційно заражені режими [6].

Великобританія сформувала власну модель фінансового моніторингу, відому як Suspicious Activity Reports (SARs) regime, адміністрований Національним агентством з протидії злочинності (NCA). Особливістю британської системи є активна роль приватного сектору – банки та інші зобов'язані особи надсилають понад 600 000 SARs щорічно, що робить цей масив одним із найбільших у світі. Реформа 2017–2018 років запровадила Unexplained Wealth Orders (UWO) – судові накази, що зобов'язують осіб, чий майновий стан явно перевищує легальні доходи, пояснити джерела статків під загрозою конфіскації. Цей інструмент перевернув традиційний тягар доведення в справах про корупцію та відмивання, ставши взірцем для законодавців в інших країнах [19].

Таблиця 1.4. містить порівняльну характеристику підходів до організації фінансового моніторингу в окремих країнах, що демонструють різні

інституційні моделі. Так, Нідерланди виробили особливий підхід до фінансового моніторингу, що ґрунтується на концепції «публічно-приватного партнерства» у протидії фінансовим злочинам.

Таблиця 1.4.

**Порівняльна характеристика моделей фінансового моніторингу
в окремих країнах світу**

Країна	Підрозділ фінансової розвідки	Модель організації	Характерна риса
США	FinCEN	Адміністративна	Аналітика великих даних, санкційний інструментарій OFAC
Велика Британія	NCA – Підрозділ фінансової розвідки	Правоохоронна	Unexplained Wealth Orders, масовий SAR-режим
Сінгапур	STRO при MAS	Адміністративна	Інтеграція пруденційного нагляду та AML
Нідерланди	FIU-Netherlands	Адміністративна	Централізований аналіз, тісна взаємодія з ЄС
Швейцарія	MROS	Адміністративна	Акцент на банківський сектор, міжнародний обмін
Австралія	AUSTRAC	Адміністративна	Пріоритет технологічного аналізу транзакцій
Естонія	FIU	Правоохоронна	Цифровізація, досвід виявлення схем через нерезидентів

Джерело: розроблено автором на основі [51, 58]

Платформа TMNL (Transaction Monitoring Netherlands) об'єднала п'ять найбільших банків країни для спільного аналізу транзакцій із метою виявлення підозрілих патернів, що неможливо відстежити в межах однієї установи. Цей підхід долає фундаментальне обмеження традиційних систем моніторингу: злочинці свідомо розподіляють операції між різними установами, аби уникнути порогів звітування. Нідерландська модель стала орієнтиром для обговорення реформ у рамках оновлення AML-регулювання ЄС [42].

Країни Скандинавії, попри традиційно низький рівень корупції, пережили гучні скандали з відмиванням коштів через свої банки, що змусило їх суттєво переосмислити систему фінансового моніторингу. Естонська філія Danske Bank стала осередком найбільшого в Європі скандалу з відмиванням: через неї впродовж 2007–2015 років пройшло підозрілих транзакцій на суму, що оцінюється приблизно у 200 млрд євро, значна частина яких була пов'язана з

клієнтами з колишніх радянських республік. Цей випадок наочно продемонстрував, що формальне виконання вимог звітування не гарантує ефективності системи без належної аналітичної глибини. Скандинавські регулятори після цього суттєво посилили вимоги до управління ризиками та корпоративної відповідальності банків [10].

Австралійський досвід цікавий насамперед акцентом на технологічній складовій моніторингу. AUSTRAC (Australian Transaction Reports and Analysis Centre) є одним із піонерів застосування алгоритмічного аналізу для виявлення підозрілих транзакцій у режимі реального часу. Регулятор у 2017–2018 роках ініціював проти Commonwealth Bank of Australia провадження, що завершилося рекордним штрафом у розмірі 700 млн австралійських доларів за системні порушення у сфері AML. Ця справа стала сигналом для всієї банківської галузі: технологічна недбалість у системах моніторингу є не технічним, а правовим ризиком із відчутними фінансовими наслідками [12].

Діаграма 1.3 нижче відображає рейтинг країн за індексом сприйняття корупції CPI (Transparency International, 2023) у зіставленні з наявністю розвинених систем фінансового моніторингу.

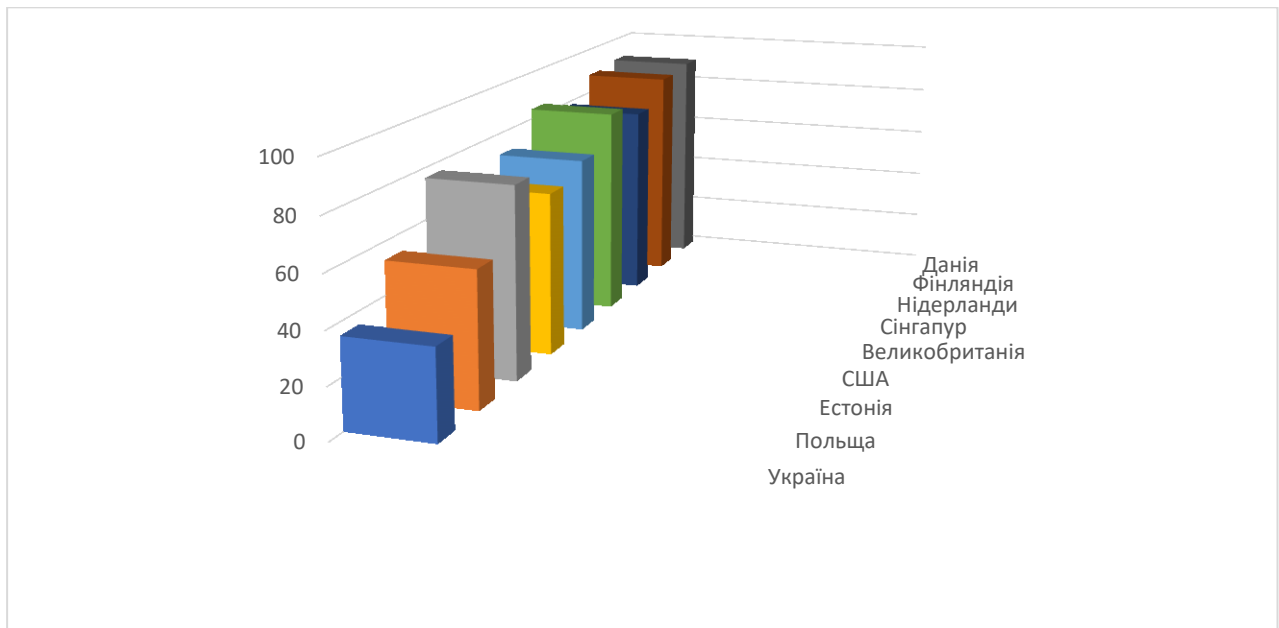

Рис. 1.3 Індекс сприйняття корупції CPI 2025 р.

Джерело: розроблено автором на основі [30]

Регіональний досвід Латинської Америки демонструє протилежний сценарій: наявність формально розвиненого законодавства не гарантує ефективності системи без належної інституційної незалежності. Бразилія має розгалужену нормативну базу фінансового моніторингу та підрозділ СОАФ (нині UIF), проте операція «Lava Jato» («Автомийка»), що розпочалася у 2014 році, виявила масштабні корупційні схеми на мільярди доларів, які роками залишалися поза увагою офіційного моніторингу. Показово, що їхнє викриття відбулося переважно завдяки слідчим діям і показанням свідків, а не через сигнали системи фінансового моніторингу. Цей приклад свідчить: система звітування ефективна лише тоді, коли орган-отримувач інформації здатний і вмотивований її аналізувати [15].

Африканський континент представляє особливий дослідницький інтерес з огляду на спроби впровадження міжнародних стандартів фінансового моніторингу в умовах слабких інститутів. ESAAMLG та GIABA – регіональні органи у форматі FATF-style – проводять взаємні оцінки країн-членів та надають технічну допомогу у розбудові систем AML/CFT. Руанда є нетиповим прикладом: після геноциду 1994 року країна свідомо збудувала систему фінансового нагляду як інструмент відновлення довіри до державних інститутів, досягнувши результатів, що вигідно вирізняють її серед регіональних сусідів. Загалом африканський досвід підтверджує, що ефективність фінансового моніторингу корелює не стільки з обсягом нормативних вимог, скільки з політичною волею їх виконувати [29].

Серед інструментів міжнародного співробітництва у сфері фінансового моніторингу особливе місце займає Егмонтська група – мережа з понад 160 підрозділів фінансової розвідки, яка забезпечує оперативний обмін фінансовою інформацією між країнами-членами. Принципи Егмонтської групи встановлюють правила конфіденційності, взаємності та допустимих цілей використання переданих даних. Цей механізм є критично важливим для розслідування транскордонних корупційних схем, коли активи переміщуються через юрисдикції з різними правовими режимами. Без цього каналу більшість

справ про міжнародне відмивання залишалася б на рівні національних фрагментів без можливості відтворити повну схему [20].

До числа найбільш ефективних міжнародних практик, що заслуговують на імплементацію, відносять:

- запровадження централізованих реєстрів кінцевих бенефіціарних власників із публічним доступом (практика ЄС після 5-ї Директиви AML);
- використання Unexplained Wealth Orders або аналогічних механізмів перенесення тягара доведення в справах про незаконне збагачення (Великобританія, Ірландія, Австралія);
- публічно-приватне партнерство в аналізі транзакцій на рівні банківського сектору (Нідерланди, Великобританія – модель JMLIT);
- застосування алгоритмів машинного навчання для виявлення аномальних патернів у транзакційних масивах (AUSTRAC, FinCEN);
- інтеграція санкційного скринінгу в реальному часі з системою фінансового моніторингу (США, ЄС);
- обов’язкова публікація статистики ефективності підрозділів фінансової розвідки для забезпечення підзвітності (Великобританія, Нідерланди).

Концепція «супержурналістики» і транснаціональних журналістських консорціумів стала несподіваним, але потужним доповненням до офіційних систем фінансового моніторингу. Розслідування на основі «Панамських документів» (2016) та «Пандори» (2021) виявили офшорні активи тисяч публічних осіб із десятків країн, включно з Україною, і дали поштовх до законодавчих реформ у численних юрисдикціях. Ці розслідування стали можливими завдяки витоку даних, які формально мали б бути зафіксовані системами фінансового моніторингу, проте залишилися поза їхньою увагою. Це парадоксальне спостереження ставить під сумнів достатність існуючих механізмів моніторингу і вказує на необхідність доповнення їх громадянським суспільством і незалежними медіа [1].

Питання ефективності FATF як стандартизатора є предметом дискусій у міжнародній академічній і практичній спільноті. Механізм взаємних оцінок і

«сірих списків» справді стимулює країни вдосконалювати законодавство, однак критики вказують на тенденцію до «відмивання комплаєнсу» – ситуацій, коли країна формально відповідає технічним вимогам, не досягаючи реальної ефективності в боротьбі з фінансовими злочинами. Ця різниця між технічною відповідністю та результативністю є центральною проблемою оцінки FATF четвертого раунду, який переорієнтувався саме на вимірювання реального ефекту. Для України, яка проходила оцінку MONEYVAL, ця різниця є особливо актуальною [43].

Досвід постсоціалістичних країн Центральної та Східної Європи, що вступили до ЄС, надає Україні найбільш релевантні порівняльні орієнтири. Польща, Румунія та країни Балтії пройшли шлях від систем фінансового контролю радянського типу до стандартів ЄС упродовж 15–20 років, і їхній досвід свідчить про критичну роль незалежності антикорупційних органів від виконавчої влади. Румунський досвід є особливо повчальним: Національний антикорупційний директорат (DNA) досяг вражаючих результатів у переслідуванні корупції вищого рівня саме завдяки поєднанню спеціалізованої фінансової розвідки з незалежним прокурорським керівництвом. Водночас подальші спроби політичного втручання в діяльність DNA демонструють крихкість навіть успішних моделей [44].

Естонія як найменш корумпована з пострадянських держав сформувала модель, що поєднує цифрову державу з розвиненою системою фінансового моніторингу. Повністю оцифрований публічний сектор забезпечує автоматичне відстеження фінансових потоків, пов'язаних із бюджетними видатками, а е-ідентифікація унеможливорює анонімні транзакції в державному секторі. Скандал із відмиванням коштів через Versobank і Danske Bank продемонстрував, що навіть розвинена цифрова інфраструктура не є панацеєю, якщо нагляд за небанківськими і нерезидентними операціями залишається слабким місцем. Естонські реформи після цих скандалів стали прикладом швидкої і системної відповіді на виявлені вразливості [45].

Зіставляючи різні національні моделі, можна помітити, що жодна з них не є універсально застосовною – кожна є продуктом конкретного інституційного середовища, правової культури та економічної структури. Проте певні спільні риси успішних систем простежуються виразно: операційна незалежність підрозділу фінансової розвідки від політичного впливу, технологічна спроможність аналізувати великі масиви даних, налагоджена взаємодія між фінансовою розвідкою і правоохоронними органами, а також реальна судова відповідальність за корупційні злочини [13]. Ці чинники в сукупності формують системний ефект, недосяжний за умови фрагментарного впровадження окремих інструментів.

Міжнародний досвід переконливо засвідчує: фінансовий моніторинг стає дієвим антикорупційним інструментом не автоматично з моменту запровадження відповідного законодавства, а лише за умови досягнення критичного порогу інституційної спроможності, технологічного розвитку та суспільної підзвітності. Порівняльний аналіз дає змогу виокремити не лише успішні практики, а й типові пастки реформування – зокрема, ілюзію ефективності, що виникає за наявності розвиненого нормативного каркасу без відповідної операційної глибини. Для України, яка перебуває на шляху системної трансформації, цей масив міжнародного досвіду є не абстрактним академічним матеріалом, а практичним орієнтиром для вибору пріоритетів у розбудові власної системи фінансового нагляду.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ І КОНТРОЛЮ В ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ФК «Є ГРОШІ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ФК «Є Гроші» як суб'єкта первинного фінансового моніторингу

Товариство з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія «Є Гроші» є небанківською фінансовою установою, що здійснює діяльність у сегменті споживчого мікрокредитування в Україні. Компанія зареєстрована 13 лютого 2020 року в місті Дніпро, юридична адреса – вулиця Шевченка, будинок 51Д. Код за ЄДРПОУ – 43509084, що дає змогу однозначно ідентифікувати її в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб як самостійний суб'єкт господарювання. Станом на початок 2026 року товариство зберігає статус «зареєстровано» та продовжує операційну діяльність [20].

Основним видом економічної діяльності компанії за КВЕД є код 64.99 – «Надання інших фінансових послуг (крім страхування та пенсійного забезпечення), н.в.і.у.». Додатково зареєстровані такі види діяльності: інші види грошового посередництва, інші види кредитування та фінансовий лізинг. Свідоцтво про реєстрацію фінансової установи № В0000464 було видане Національним банком України 15 грудня 2021 року. Ліцензія на надання фінансових послуг № 1042, первинно видана Нацкомфінпослуг 28 травня 2020 року, була переоформлена Національним банком України 25 березня 2024 року у зв'язку з передачею регуляторних функцій від Нацкомфінпослуг до НБУ [11].

Статутний капітал ТОВ «ФК «Є Гроші» становить 5 000 000 гривень. Структура власності компанії є багаторівневою: серед учасників товариства фігурують як фізичні особи, так і юридичні – зокрема ТОВ «ТР-ОУНЕР», АТ «Закритий недиверсифікований венчурний корпоративний інвестиційний фонд

«МПСС Фінанс» із внеском 550 000 грн та АТ «Закритий недиверсифікований венчурний корпоративний інвестиційний фонд «Фортрес» з аналогічним внеском. Присутність венчурних корпоративних інвестиційних фондів у структурі власності є характерною для фінтех-компаній, орієнтованих на залучення портфельних інвестицій [15].

Вища структура управління товариством побудована відповідно до законодавства про господарські товариства: вищим органом є Загальні збори учасників, виконавчим – Директор. Наглядова рада в компанії не утворювалася, оскільки це не є обов'язковим для товариств відповідного типу та масштабу. Операційна модель повністю зосереджена на дистанційному обслуговуванні: усі кредитні рішення ухвалюються автоматизованою системою без участі людського фактора. Завдяки цьому компанія здійснює прийом та обробку заявок цілодобово – 24 години на добу, 7 днів на тиждень, включно зі святами та вихідними [19].

Таблиця 2.1 узагальнює основні організаційно-правові та реєстраційні характеристики ТОВ «ФК «Є Гроші».

Таблиця 2.1

Організаційно-правова характеристика ТОВ «ФК «Є Гроші»

Показник	Значення
Повне найменування	Товариство з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія «Є Гроші»
Код ЄДРПОУ	43509084
Дата державної реєстрації	13.02.2020
Юридична адреса	м. Дніпро, вул. Шевченка, буд. 51Д, 49044
Основний вид діяльності (КВЕД)	64.99 – Надання інших фінансових послуг
Статутний капітал	5 000 000 грн
Директор	Машинова Юлія Миколаївна
Бенефіціарний власник	Шевчук Дмитро Борисович
Свідоцтво ФК	№ В0000464 від 15.12.2021 (НБУ)
Ліцензія	№ 1042 від 28.05.2020 (переоформлена НБУ 25.03.2024)
Офіційний сайт	e-groshi.com
Контактний номер	0 800 400 300

Джерело: [33, 46]

Ринкова позиція ТОВ «ФК «Є Гроші» визначається належністю до сегмента мікрофінансових організацій (МФО), який в Україні налічує кілька сотень ліцензованих учасників. Конку rentне середовище є насиченим: поряд із компанією на ринку діють Moneyveo, MyCredit, CreditPlus, SOS Credit, Cashberry та десятки інших гравців. Характерною ознакою, що відрізняє «Є Гроші» від частини конкурентів, є орієнтація не лише на фізичних осіб, а й на суб'єктів малого підприємництва, яким пропонується окремий кредитний продукт. У 2024 році компанія здобула статус срібного призера FinAwards у номінації «Найкраща програма лояльності», що свідчить про визнання її клієнтського сервісу в цій галузі [46].

Як небанківська фінансова установа, що надає кредитні послуги, ТОВ «ФК «Є Гроші» за законодавством України належить до суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Відповідно до статті 6 Закону № 361-IX, до цієї категорії включені страхові компанії, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії та «інші юридичні особи, які надають фінансові послуги». Обов'язки, що виникають із цього статусу, охоплюють: ідентифікацію та верифікацію клієнтів, виявлення та реєстрацію фінансових операцій, що підлягають моніторингу, зберігання документів і даних, а також повідомлення Держфінмоніторингу про підозрілі операції. Нагляд за виконанням цих вимог здійснює НБУ як регулятор небанківського фінансового сектору [54].

Продуктова лінійка компанії охоплює кілька кредитних продуктів, розрахованих на різні категорії позичальників та різні строки кредитування. Нижче наведено основні параметри кредитних продуктів станом на 2024–2025 роки:

1. «Стартовий» – для нових клієнтів; сума від 2 000 до 30 000 грн; строк від 2 до 30 днів; базова процентна ставка 0,1% від тіла позики; комісія за використання відсутня;

2. «Класичний» – для повторних клієнтів; сума від 2 000 до 6 000 грн; строк від 47 до 60 днів; ставка 0,7% у перші 30 днів та 0,14% з 31-го дня;

3. «Успішний» – для повторних клієнтів; сума до 30 000 грн; строк від 2 до 7 днів; ставка 1,0% щоденно;

4. «Яскравий Big» – розширений продукт для постійних клієнтів із підвищеним лімітом до 30 000 грн та строком до 180 днів;

5. продукт «На бізнес» – орієнтований на фізичних осіб – підприємців та суб'єктів малого бізнесу; ставка 1,5% на день на місяць.

Реальна річна процентна ставка за різними продуктами коливається в діапазоні від 693,5% до понад 131 000% річних, що є типовим для короткострокових мікрокредитів і відображає не стільки ціну «довгих» грошей, скільки вартість короткострокового доступу до ліквідності. Відповідно до вимог Закону України «Про споживче кредитування» та нормативних актів НБУ, компанія зобов'язана розкривати реальну річну процентну ставку на своєму сайті до укладення договору. Умовою для отримання кредиту є вік позичальника від 18 до 65 років, громадянство України та надання паспорта і РНОКПП; підтвердження доходів при цьому не вимагається. Відсоток схвалених заявок становить близько 60%, що свідчить про наявність автоматизованої скорингової системи з помірно жорсткими критеріями відбору [46].

Таблиця 2.2 відображає розподіл кредитних продуктів ТОВ «ФК «Є Гроші» за ключовими параметрами станом на 2024–2025 роки.

Таблиця 2.2

**Характеристика кредитних продуктів ТОВ «ФК «Є Гроші»
(2024–2025 рр.)**

Кредитний продукт	Цільова аудиторія	Сума (грн)	Строк (дні)	Базова ставка	Комісія за видачу
Стартовий	Нові клієнти	2 000–30 000	2–30	0,1% одноразово	2,5% (мін. 100 грн)
Класичний	Повторні клієнти	2 000–6 000	47–60	0,7% / 0,14%	2,5% (мін. 100 грн)
Успішний	Повторні клієнти	2 000–30 000	2–7	1,0% щоденно	2,5% (мін. 100 грн)
Яскравий Big	Постійні клієнти	до 30 000	до 180	від 0,05– 0,95%/день	2,5% (мін. 100 грн)
На бізнес	ФОП / малий	до 30 000	до 30	1,5%/день	2,5%

	бізнес				(мін. 100 грн)
--	--------	--	--	--	----------------

Джерело: [30, 21]

Специфіка діяльності мікрофінансової компанії породжує ряд особливостей, що суттєво впливають на організацію фінансового моніторингу. По-перше, значна частина транзакцій здійснюється дистанційно – через мобільний застосунок та сайт, без особистої присутності клієнта, що ускладнює верифікацію особи стандартними методами. По-друге, портфель клієнтів характеризується високою плинністю: компанія постійно взаємодіє з новими позичальниками, кожен із яких підлягає первинній перевірці. По-третє, переважно невеликі суми окремих транзакцій можуть слугувати інструментом для схем «структурування» – штучного дроблення операцій з метою уникнення порогових показників моніторингу. Ці три чинники разом формують специфічний профіль ризиків, характерний саме для небанківських онлайн-кредиторів [41].

Регуляторна взаємодія між ТОВ «ФК «Є Гроші» та НБУ не обмежується отриманням ліцензії та свідоцтва. У лютому 2024 року НБУ провів позапланову інспекційну перевірку споріднено названої компанії ТОВ «ФК «Є Гроші Ком» (окремої юридичної особи), за результатами якої були виявлені порушення законодавства про захист прав споживачів – зокрема надання неповної передконтрактної інформації та недотримання вимог до форми договорів. Цей прецедент є показовим для всього сегменту мікрокредитування і свідчить про активізацію наглядової активності НБУ щодо небанківських фінансових установ після отримання ним регуляторних повноважень у 2020 році [7].

Порогові значення, визначені законодавством про фінансовий моніторинг, мають для ТОВ «ФК «Є Гроші» специфічний практичний вимір. Відповідно до чинного регулювання, обов'язковий фінансовий моніторинг охоплює операції на суму від 400 000 грн, натомість підозрілі операції підлягають повідомленню незалежно від суми. З огляду на максимальний кредитний ліміт компанії у 30 000 грн, жодна окрема кредитна транзакція не досягає порогу обов'язкового моніторингу. Проте законодавство забороняє

«дроблення» операцій, а ризик-орієнтований підхід зобов'язує компанію реагувати на підозрілі патерни поведінки клієнтів незалежно від абсолютних сум. Відповідно, система фінансового моніторингу компанії має бути орієнтована насамперед на якісні ознаки ризику, а не на формальне відстеження порогових значень [8].

Нижче наведено рисунок 2.1 з розподілом основних ризиків, пов'язаних зі статусом ТОВ «ФК «Є Гроші» як суб'єкта первинного фінансового моніторингу, у відсотковому вираженні відповідно до їх питомої ваги в загальному профілі ризиків компанії.

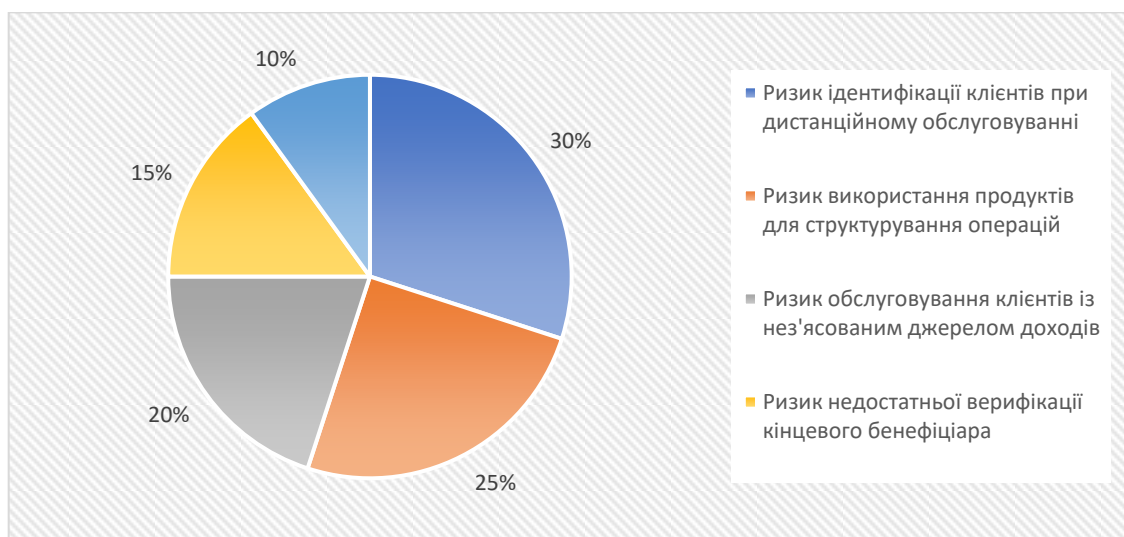

Рис. 2.1 Структура ризиків фінансового моніторингу ТОВ «ФК «Є Гроші»

Джерело: розроблено автором на основі [23, 8]

Важливим операційним аспектом є технологічна інфраструктура, на якій базується і кредитна діяльність, і система фінансового моніторингу компанії. Автоматизована система прийняття рішень, що аналізує заявки позичальників, одночасно є базою для скорингової верифікації особи та первинного аналізу ризиків. Мобільний застосунок і особистий кабінет на сайті e-groshi.com формують цифровий слід кожного клієнта, що теоретично дає змогу відстежувати зміни в його поведінці. Разом із тим ефективність цієї системи безпосередньо залежить від якості внутрішніх правил та процедур фінансового

моніторингу, розроблених компанією відповідно до вимог Закону № 361-ІХ та нормативних актів НБУ [14].

Кадрове та організаційне забезпечення функції фінансового моніторингу в компанії є одним із чутливих аспектів, що безпосередньо впливають на ефективність системи. Закон № 361-ІХ зобов'язує суб'єктів первинного моніторингу призначити відповідального працівника, наділеного необхідними повноваженнями та доступом до всіх релевантних даних. Для компаній розміру «ФК «Є Гроші» типовою є модель, коли функцію комплаєнс-офіцера суміщає одна особа, що одночасно відповідає за юридичне забезпечення або управління ризиками. Ця модель є прийнятною за умови, що обсяг операцій не перевищує операційну спроможність відповідальної особи – проте зі зростанням клієнтської бази компанія неминуче зіткнеться з потребою виокремлення цієї функції [56].

Таблиця 2.3 відображає перелік ключових обов'язків ТОВ «ФК «Є Гроші» як суб'єкта первинного фінансового моніторингу згідно із Законом № 361-ІХ.

Таблиця 2.3

**Обов'язки ТОВ «ФК «Є Гроші» як суб'єкта первинного
фінансового моніторингу**

Обов'язок	Нормативна підстава	Практичний механізм реалізації
Ідентифікація та верифікація клієнтів	Ст. 11 Закону № 361-ІХ	Перевірка паспорта та РНОКПП при реєстрації; BankID / дистанційна верифікація
Встановлення кінцевого бенефіціарного власника	Ст. 11 Закону № 361-ІХ	Запит документів при роботі з юридичними особами
Оцінка ризику клієнта та операції	Ст. 12 Закону № 361-ІХ	Автоматизований скоринг; ризик-профілювання
Виявлення та реєстрація підозрілих операцій	Ст. 20 Закону № 361-ІХ	Моніторинг поведінкових патернів; внутрішні індикатори ризику
Повідомлення Держфінмоніторингу	Ст. 20, 21 Закону № 361-ІХ	Направлення повідомлень через захищений канал зв'язку
Зберігання документів та даних	Ст. 8 Закону № 361-ІХ	Архівація протягом не менше 5 років після завершення ділових відносин
Призначення відповідального працівника з фінмоніторингу	Ст. 8 Закону № 361-ІХ	Виділений комплаєнс-офіцер або відповідальна посадова особа
Розробка та затвердження	Ст. 8 Закону №	Правила, програми та процедури

внутрішніх документів	361-IX	фінансового моніторингу
-----------------------	--------	-------------------------

Джерело: розроблено автором на основі [6, 33]

Оцінюючи ТОВ «ФК «Є Гроші» як суб'єкта первинного фінансового моніторингу, можна констатувати, що компанія функціонує в нормативно насиченому середовищі, сформованому реформою небанківського фінансового сектору 2019–2024 років. Перехід регуляторних повноважень від Нацкомфінпослуг до НБУ, запровадження ризик-орієнтованого підходу та посилення захисту прав споживачів одночасно підвищили вимоги до систем внутрішнього контролю та комплаєнсу. Характеристики бізнес-моделі компанії – повна дистанційність, висока плинність клієнтської бази, короткострокові операції невеликого розміру – формують специфічний профіль ризиків, що вимагає адаптованих, а не стандартних підходів до організації фінансового моніторингу.

2.2 Аналіз механізмів внутрішнього фінансового контролю та оцінка ефективності антикорупційних заходів у ТОВ «ФК «ЄГроші»

Внутрішній фінансовий контроль у небанківській фінансовій установі не є однорідним процесом – він охоплює щонайменше три відносно самостійні підсистеми: систему первинного фінансового моніторингу, систему управління комплаєнс-ризиками та систему внутрішнього аудиту. У ТОВ «ФК «Є Гроші», як і в більшості МФО аналогічного масштабу, ці підсистеми не розмежовані в повній мірі й реалізуються переважно через єдину функцію відповідального працівника з фінансового моніторингу. Проте аналітичне розмежування між ними залишається виправданим, оскільки кожна підсистема переслідує власні цілі й має специфічні точки вразливості. Усвідомлення цієї внутрішньої диференціації є відправним пунктом для оцінки ефективності антикорупційних заходів компанії [17].

Нормативною основою організації внутрішньої системи ПВК/ФТ у ТОВ «ФК «Є Гроші» є Закон № 361-ІХ у поєднанні з постановою Правління НБУ № 90 від 30.06.2020, яка встановлює порядок організації та здійснення нагляду за небанківськими фінансовими установами у сфері фінансового моніторингу. Відповідно до цих актів, компанія зобов'язана розробити та затвердити пакет внутрішніх документів: правила фінансового моніторингу, програму ідентифікації та верифікації клієнтів, програму оцінки ризиків, програму навчання персоналу. Постанова НБУ № 153 від 20.12.2024, що набрала чинності з 1 січня 2025 року, внесла додаткові зміни в порядок здійснення фінмоніторингу в умовах воєнного стану, зокрема встановила оновлені ліміти переказів диференційовано за рівнями ризику клієнтів. Наявність затверджених внутрішніх документів є не лише формальною вимогою, а й фактичним доказом спроможності компанії під час інспекційних перевірок НБУ [17].

Таблиця 2.4 відображає порівняльну оцінку елементів внутрішнього фінансового контролю ТОВ «ФК «Є Гроші» з точки зору нормативних вимог та фактичного стану їхньої реалізації.

Таблиця 2.4

**Оцінка елементів внутрішнього фінансового контролю
ТОВ «ФК «Є Гроші»**

Елемент системи контролю	Нормативна вимога	Стан реалізації	Рівень відповідності
Правила фінансового моніторингу	Обов'язкові, ст. 8 Закону № 361-ІХ	Мають бути розроблені та затверджені	Формально достатній
КУС / дистанційна верифікація	Ст. 11 ЗУ № 361-ІХ, BankID	Реалізується через BankID / Дія	Достатній із ризиком підробки
Оцінка ризику клієнта	Ст. 12 ЗУ № 361-ІХ	Автоматизований скоринг	Частковий – відсутній якісний аналіз
Перевірка PEP-статусу	Ст. 22 Закону № 361-ІХ	Перевірка за публічними реєстрами	Потребує посилення
Санкційний скринінг	ЗУ «Про санкції», РНБО	Перевірка за санкційними списками	Достатній
Виявлення підозрілих операцій	Ст. 20 ЗУ № 361-ІХ	Частково автоматизовано	Недостатній – ручний режим для частини
Навчання персоналу	Ст. 8 ЗУ № 361-ІХ	Проводиться	Формально достатній

Незалежний внутрішній аудит	Рекомендований	Відсутній	Недостатній
-----------------------------	----------------	-----------	-------------

Джерело: [14, 11]

Структура внутрішнього контролю у ТОВ «ФК «Є Гроші» функціонує за дворівневою моделлю, типовою для установ даного розміру. Перший рівень – це операційні працівники, які безпосередньо встановлюють ділові відносини з клієнтами та обробляють заявки, здійснюючи первинну ідентифікацію й верифікацію. Другий рівень – відповідальний працівник із фінансового моніторингу, якому закон надає повноваження щодо прийняття рішень про реєстрацію підозрілих операцій і направлення повідомлень до Держфінмоніторингу. Відсутність третього рівня – незалежного внутрішнього аудиту – є характерним обмеженням невеликих МФО, що позбавляє систему механізму самоперевірки власної ефективності [14].

Ключовим елементом внутрішнього контролю є процедура ідентифікації та верифікації клієнта (KYC – Know Your Customer). У ТОВ «ФК «Є Гроші» ця процедура реалізується у дистанційному форматі: при реєстрації клієнт надає паспортні дані та РНОКПП, які перевіряються через інтегровані державні реєстри, зокрема систему BankID НБУ або сервіс «Дія». Дистанційна верифікація є нормативно допустимою згідно зі статтею 11 Закону № 361-IX, однак несе підвищений ризик підробки ідентифікаційних даних порівняно з верифікацією в присутності клієнта. Компенсаційним механізмом є поведінковий скоринг і перевірка відповідності даних між різними реєстрами, проте ефективність цієї компенсації потребує систематичного тестування [58].

Оцінка ризиків клієнтів у ТОВ «ФК «Є Гроші» відбувається переважно через автоматизовану скорингову модель, яка аналізує дані з відкритих реєстрів, кредитних бюро та поведінкових параметрів заявника. Ризик-орієнтований підхід, запроваджений Законом № 361-IX, передбачає диференціацію клієнтів на категорії низького, середнього та високого ризику з відповідним коригуванням глибини перевірки. Для МФО характерна специфічна проблема: значна частина клієнтів – це особи без кредитної історії

або з мінімальною фінансовою активністю, що ускладнює адекватну оцінку ризику через брак даних. Ця «інформаційна асиметрія» є системною вразливістю не лише для кредитного ризику, а й для цілей фінансового моніторингу [48].

Перевірка клієнтів на предмет приналежності до категорії політично значущих осіб (PEP – Politically Exposed Persons) є одним із найбільш критичних антикорупційних елементів системи внутрішнього контролю. Закон № 361-IX зобов'язує суб'єктів первинного моніторингу застосовувати посилені заходи перевірки щодо PEP та пов'язаних із ними осіб. Для МФО, що орієнтуються переважно на споживчий сегмент, частка PEP-клієнтів є відносно невисокою, проте прецеденти використання мікрокредитних продуктів для маскуванню невеликих корупційних платежів у практиці регуляторів ще фіксуються. Штраф НБУ щодо NovaPay у 2025 році на суму понад 90 млн грн включав, зокрема, письмове застереження щодо неналежної перевірки PEP-статусу клієнтів, що є сигналом для всіх небанківських установ щодо пріоритетності цього елемента фінансового контролю [21].

Санкційний скринінг набув особливого значення після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 році. ТОВ «ФК «Є Гроші», як і всі фінансові установи, зобов'язане здійснювати перевірку клієнтів та їхніх операцій на відповідність санкційним спискам РНБО, ЄС і США. Відповідно до постанови НБУ № 153 від 20.12.2024, з 1 січня 2025 року посилено вимоги до санкційного моніторингу в умовах воєнного стану, зокрема щодо клієнтів із транзакційною активністю, пов'язаною з юрисдикціями підвищеного ризику. Для дистанційного МФО-кредитора це означає необхідність регулярного оновлення санкційних баз і автоматичної перевірки кожного нового клієнта ще до видачі першого кредиту [12]. Нижче наведено перелік основних індикаторів підозрілих операцій, специфічних для бізнес-моделі ТОВ «ФК «Є Гроші», які мають бути закріплені у внутрішніх документах компанії:

1) багаторазове подання кредитних заявок із різних пристроїв або IP-адрес на одну особу за короткий проміжок часу;

2) погашення кредиту готівкою або через посередника, особу якого не ідентифіковано;

3) дострокове погашення кредиту одразу після його отримання без очевидної економічної мети;

4) надходження коштів для погашення з рахунків, не пов'язаних із зареєстрованими даними позичальника;

5) отримання кредитів на осіб, що знаходяться у санкційних списках або мають ознаки підставного позичальника;

6) послідовне отримання кредитів у декількох МФО на однакові суми протягом короткого часу (ознака структурування);

1) незвичайна географія пристроїв – заявки з регіонів, не пов'язаних із зареєстрованим місцем проживання.

Нижче наведено рисунки 2.2 та 2.3 щодо початку надання послуг та циклу внутрішнього фінансового контролю у ТОВ «ФК «Є Гроші» від первинного контакту з клієнтом до можливого повідомлення Держфінмоніторингу.

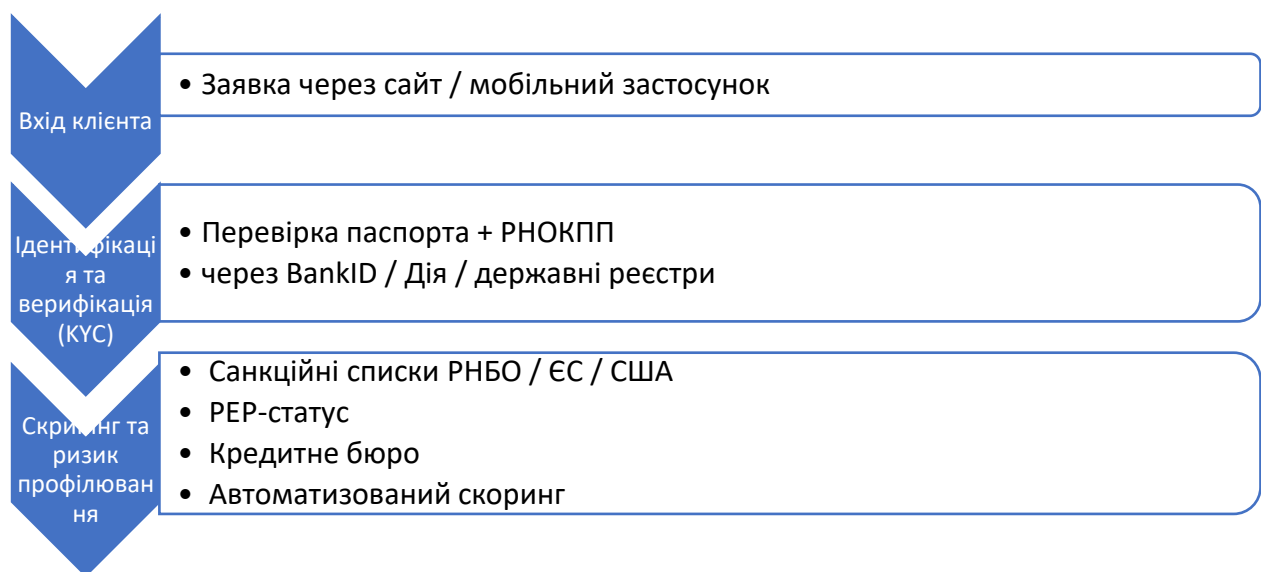

Рис. 2.2 Алгоритм дій на початку надання послуг та комунікації з клієнтами

Джерело: розроблено автором на основі [45]

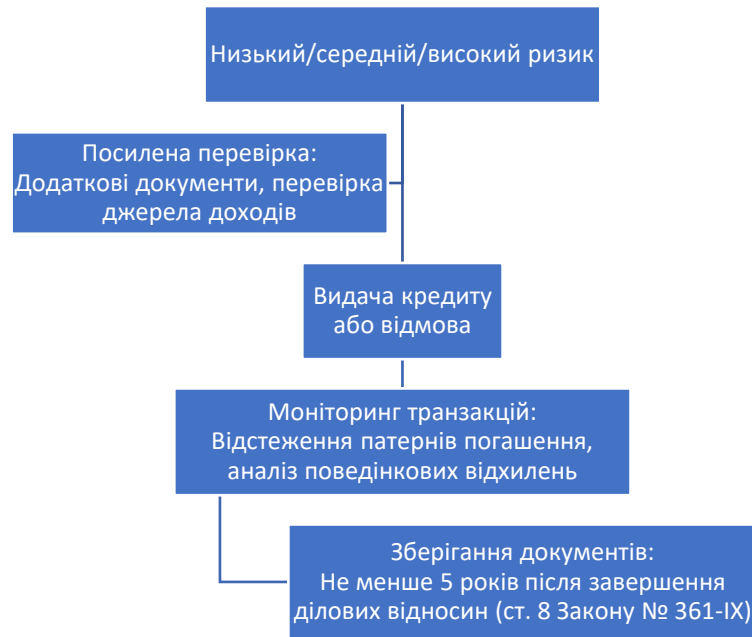

Рис. 2.3 Цикл внутрішнього фінансового контролю ТОВ «ФК «Є ГРОШІ»

Джерело: розроблено автором на основі [45]

Оцінка ефективності антикорупційних заходів компанії потребує критеріїв вимірювання, які виходять за межі простої констатації наявності або відсутності формальних процедур. Для МФО практично значущими критеріями є: частка виявлених підозрілих операцій від загального обсягу транзакцій; кількість повідомлень, направлених до Держфінмоніторингу; відсоток відхилених заявок із підстав, пов'язаних із фінансовим моніторингом; результати перевірок НБУ. Оскільки ТОВ «ФК «Є Гроші» не публікує детальної звітності в публічному доступі, зовнішній аналіз ефективності системи можливий лише на основі непрямих індикаторів та галузевих порівнянь. Відсутність публічної інформації про заходи впливу НБУ щодо компанії може свідчити як про відповідність вимогам, так і про те, що вона ще не потрапляла до пріоритетів наглядових перевірок [56].

Таблиця 2.5 відображає порівняльний аналіз типових порушень у сфері фінансового моніторингу серед небанківських фінансових установ України та їхніх проявів у бізнес-моделі онлайн-МФО.

**Типові порушення у сфері фінансового моніторингу серед
небанківських фінансових установ та їх релевантність для онлайн-МФО**

Тип порушення	Приклад з практики НБУ	Ризик для онлайн-МФО	Пріоритет усунення
Неналежна організація системи ПВК/ФТ	NovaPay – штраф 90,7 млн грн (2025)	Високий – системне питання	Критичний
Ненаправлення повідомлень до Держфінмоніторингу	Практика НБУ 2023–2024	Середній – обсяги операцій малі	Середній
Неперевірка РЕР-статусу	NovaPay – письмове застереження (2025)	Середній	Високий
Неналежне застосування ризик-орієнтованого підходу	Масова практика небанківських установ	Високий – скоринг ≠ ризик-оцінка	Критичний
Порушення вимог до зберігання документів	Виявляється під час виїзних перевірок	Середній	Середній
Відсутність / застарілість внутрішніх документів	Виявляється під час безвиїзного нагляду	Середній	Високий
Невиконання запитів НБУ вчасно	Зафіксовано в практиці перевірок 2024	Середній	Середній

Джерело: розроблено автором на основі [□, 7]

Антикорупційна складова внутрішнього контролю не обмежується лише заходами у сфері ПВК/ФТ. У корпоративному вимірі вона охоплює також управління конфліктом інтересів, контроль за повноваженнями посадових осіб, прозорість корпоративного управління. Для ТОВ «ФК «Є Гроші» як товариства з обмеженою відповідальністю ці питання вирішуються насамперед через статут і внутрішні регламенти. Зважаючи на концентровану структуру власності з єдиним бенефіціарним власником, ризик прийняття рішень в інтересах однієї особи на шкоду установі в цілому є структурно підвищеним – це не обвинувачення, а типова характеристика компаній із подібною моделлю власності [50, 48].

Безвиїзний нагляд НБУ є одним із регулярних механізмів зовнішньої перевірки внутрішніх систем небанківських установ. Він передбачає аналіз інформації, наявної в розпорядженні регулятора, без фізичного виходу на підприємство. Виїзні перевірки проводяться рідше і плануються на підставі ризик-орієнтованого підходу – відповідно до публічного плану НБУ. За даними

регулятора, ТОВ «ФК «Є Гроші» не фігурувало у відомих публічних планах перевірок НБУ на 2023–2024 роки, які охоплювали переважно великі небанківські установи, однак це не звільняє компанію від безвиїзного нагляду. З огляду на прецедент NovaPay, де порушення були виявлені саме під час планової виїзної перевірки, є підстави припускати, що компанії аналогічного масштабу до подібної інтенсивності перевірок ще тільки готуються [13].

Технологічна платформа, на якій побудована операційна діяльність ТОВ «ФК «Є Гроші», є одночасно і перевагою, і зоною ризику для системи внутрішнього контролю. Автоматизація видачі кредитів мінімізує людський фактор у прийнятті рішень, знижуючи ризик ситуативної корупції на рівні операційного персоналу. Водночас алгоритмічні рішення можуть виявитися сліпими щодо тих індикаторів ризику, які не були закладені в модель при її розробці. Ризик «систематичного алгоритмічного провалу» – коли вся категорія підозрілих клієнтів не виявляється через структурний недолік скорингової моделі – є специфічним для технологічно орієнтованих МФО та практично не помітний без зовнішнього аудиту або тестування [19].

Порівнюючи систему внутрішнього контролю ТОВ «ФК «Є Гроші» з вимогами ризик-орієнтованого підходу, можна виокремити декілька системних прогалин. По-перше, відсутність незалежного внутрішнього аудиту означає, що система не проходить регулярної самоперевірки. По-друге, суміщення функцій комплаєнс-офіцера з іншими посадовими обов'язками знижує операційну глибину аналізу підозрілих операцій. По-третє, повна дистанційність сервісу при відсутності альтернативних каналів верифікації залишає вразливість у процедурі КУС. Ці прогалини не є унікальними для компанії – вони притаманні значній частині українських МФО, що свідчить про системну проблему комплаєнс-спроможності небанківського сектору в цілому [34].

Узагальнюючи аналіз механізмів внутрішнього фінансового контролю та антикорупційних заходів у ТОВ «ФК «Є Гроші», слід констатувати, що компанія функціонує в межах формально достатньої нормативної відповідності, яка, однак, не забезпечує повноцінної результативності системи з точки зору

виявлення реальних ризиків. Нормативна база 2020–2025 років суттєво посилила вимоги до небанківських установ, поставивши їх перед необхідністю не лише мати документи, а й реально їх застосовувати. Подальший розвиток системи внутрішнього контролю компанії потребує переходу від реактивної моделі – відповіді на регуляторні вимоги після їх запровадження – до проактивної, яка передбачає самостійне виявлення та усунення вразливостей ще до приходу регулятора.

2.3 Напрями вдосконалення фінансового моніторингу та контролю в діяльності ТОВ ФК «Є гроші» з урахуванням міжнародних стандартів

Аналіз, проведений у попередніх підрозділах, виявив розрив між формальною нормативною відповідністю системи внутрішнього контролю ТОВ «ФК «Є Гроші» та її реальною результативністю в антикорупційному вимірі. Цей розрив є не унікальною проблемою компанії, а структурною характеристикою небанківського мікрофінансового сектору України в цілому: у квітні 2025 року НБУ застосував заходи впливу до дев'яти небанківських фінансових установ за порушення у сфері фінансового моніторингу, що свідчить про системну незрілість комплаєнс-культури в галузі. Визначення напрямів вдосконалення потребує одночасного врахування трьох вимірів: міжнародних стандартів FATF, вимог регулятора в особі НБУ та специфіки бізнес-моделі онлайн-МФО. Ці три площини не завжди збігаються, і конкретні рекомендації мають враховувати їхню взаємодію [2].

Відправним методологічним орієнтиром для вдосконалення є п'ятий раунд взаємних оцінок FATF, який розпочався у 2024 році і застосовує оновлену методологію, зосереджену не лише на технічній відповідності нормативним вимогам, а й на ефективності систем ПВК/ФТ у реальній практиці. Це принципово змінює логіку вдосконалення: недостатньо переписати внутрішні документи у відповідності до нових вимог – необхідно забезпечити вимірювані результати їхнього застосування. Для ТОВ «ФК «Є

Гроші» це означає перехід від документоцентричної до результаточентричної моделі комплаєнсу, де кожен елемент системи підкріплений метриками ефективності. FATF наголошує, що розуміння ризику є безперервним, динамічним процесом, що вимагає реагування на мінливі фактори навколишнього середовища та постійної оцінки нової інформації – саме ця логіка має пронизувати систему моніторингу компанії [20].

Першим і найбільш пріоритетним напрямом вдосконалення є поглиблення ризик-орієнтованого підходу. Наявна скорингова модель компанії оцінює кредитний ризик, але не є повноцінною системою оцінки ризику відмивання коштів та фінансування тероризму (ML/TF ризик), хоча зовні ці дві моделі можуть виглядати схоже. Кредитний скоринг запитує: «Чи поверне ця людина кредит?», тоді як ML/TF-оцінка запитує: «Чи може ця людина використовувати наші послуги для легалізації доходів або фінансування протиправної діяльності?» – і відповідь на перше питання нічого не говорить про друге. Розробка окремої моделі ML/TF-ризиків із власним набором індикаторів, що враховують специфіку мікrokредитування, є першочерговим кроком до реальної результативності системи [33].

Другим напрямом є вдосконалення процедури ідентифікації та верифікації клієнтів у дистанційному форматі. FATF досліджує, як визначити, чи придатне та надійне цифрове посвідчення для належної перевірки клієнтів, і ці вказівки стали важливим ресурсом для забезпечення доступу до безпечних фінансових послуг. Для ТОВ «ФК «Є Гроші» практичним кроком є інтеграція з розширеним переліком державних реєстрів для перехресної верифікації: окрім BankID і «Дії», корисною є перевірка через Єдиний державний демографічний реєстр, реєстр судових рішень і відкриті дані НАЗК щодо декларантів. Технічна реалізація цього кроку є відносно нескладною в умовах розвинутої цифрової інфраструктури України та не потребує значних капітальних витрат [58].

Таблиця 2.3 містить зведену характеристику запропонованих напрямів вдосконалення системи фінансового моніторингу ТОВ «ФК «Є Гроші» з прив'язкою до відповідних стандартів FATF та очікуваних результатів.

Окремого опрацювання потребує напрям, пов'язаний із моніторингом клієнтів у категорії PEP. У жовтні 2024 року НБУ та провідні фінансові установи підписали Меморандум про забезпечення прозорості ринку платіжних послуг, який передбачає диференційовані ліміти переказів залежно від категорії ризику клієнта: 50 тис. грн на місяць для клієнтів високого ризику та 150 тис. грн для середнього ризику. Для ТОВ «ФК «Є Гроші» це означає необхідність впровадження автоматизованої системи PEP-скринінгу, що перевіряє кожного нового клієнта ще до видачі першого кредиту, а не лише у момент реєстрації. Ручний режим перевірки PEP-статусу, прийнятний при малому клієнтському потоці, стає операційно нереалістичним із зростанням бази позичальників і підвищує ризик пропуску критично важливих відповідностей [32].

Третій напрям – технологічне вдосконалення транзакційного моніторингу – є найбільш ресурсомістким, але й найбільш результативним у довгостроковій перспективі. FATF рішуче підтримує відповідальні фінансові інновації, що відповідають вимогам ПВК/ФТ, і вивчає можливості, які нові технології можуть запропонувати для поліпшення ефективного впровадження заходів AML/CFT.

Застосування алгоритмів машинного навчання для виявлення аномальних патернів у транзакційних масивах дозволяє відстежувати ті відхилення, які людський аналітик фізично не здатний помітити в реальному часі. Для компанії розміру ТОВ «ФК «Є Гроші» доцільним є не розробка власної ML-моделі з нуля, а придбання або оренда спеціалізованого RegTech-рішення від одного з профільних постачальників, що суттєво скорочує строки впровадження та знижує технічні ризики [8].

Виокремлення функції комплаєнс-офіцера як самостійної посади є організаційним рішенням, що безпосередньо корелює з ефективністю всіх інших заходів. Міжнародна практика, закріплена в Рекомендації FATF R.18, однозначно вимагає від фінансових установ призначення відповідального працівника на рівні вищого керівництва з реальними повноваженнями та незалежністю від операційних підрозділів. У ТОВ «ФК «Є Гроші» суміщення

цієї функції з іншими обов'язками створює структурний конфлікт між операційною ефективністю та комплаєнс-вимогами – комплаєнс-офіцер, залежний від тих самих менеджерів, за діяльністю яких він має наглядати, не може бути повноцінно незалежним. Усунення цього конфлікту є організаційною передумовою для результативності всіх технічних вдосконалень [17].

Таблиця 2.6

**Напрями вдосконалення системи фінансового моніторингу ТОВ «ФК
«Є Гроші» з урахуванням міжнародних стандартів**

Напрямок вдосконалення	Відповідна рекомендація FATF	Нормативна підстава (НБУ / Закон)	Очікуваний результат	Пріоритет
Розробка окремої ML/TF ризик-моделі	R.1 (Оцінка ризиків)	Ст. 12 Закону № 361-IX	Виявлення підозрілих патернів, невидимих для кредитного скорингу	Критичний
Розширення перехресної верифікації через держреєстри	R.10 (KYC)	Постанова НБУ № 90/2020	Зниження ризику підробки ідентифікаційних даних	Високий
Запровадження автоматизованого PEP-моніторингу в реальному часі	R.12 (PEP)	Ст. 22 Закону № 361-IX	Виявлення PEP на етапі заявки без ручного втручання	Високий
Виокремлення функції комплаєнс-офіцера як самостійної посади	R.18 (Внутрішній контроль)	Ст. 8 Закону № 361-IX	Підвищення операційної глибини аналізу підозрілих операцій	Критичний
Запровадження незалежного внутрішнього аудиту системи ПВК/ФТ	R.18 (Внутрішній контроль)	Рекомендації НБУ	Виявлення системних вразливостей до приходу регулятора	Середній
Впровадження транзакційного моніторингу на базі машинного навчання	R.1, R.20	Постанова НБУ № 153/2024	Автоматичне виявлення аномальних патернів у режимі реального часу	Середній
Регулярне тестування індикаторів підозрілих операцій	R.20 (Повідомлення)	Ст. 20 Закону № 361-IX	Актуалізація переліку індикаторів відповідно до нових схем	Високий
Навчання персоналу за сценарним методом	R.18 (Навчання)	Ст. 8 Закону № 361-IX	Розвиток практичних навичок виявлення реальних схем	Середній

Джерело: створено автором

Нижче наведено перелік конкретних заходів першочергового впровадження, що утворюють мінімально необхідний пакет вдосконалень для приведення системи фінансового моніторингу ТОВ «ФК «Є Гроші» у відповідність до актуальних вимог НБУ та стандартів FATF:

1) актуалізація та доповнення внутрішніх правил фінансового моніторингу відповідно до постанови НБУ № 153 від 20.12.2024 з обліком оновлених лімітів переказів і нових вимог воєнного стану;

2) перегляд переліку індикаторів підозрілих операцій із включенням специфічних для онлайн-МФО патернів: дострокового погашення, мультиакаунтних заявок, невідповідності пристрою та геолокації;

3) впровадження автоматизованої перевірки санкційних списків РНБО, ЄС та США при кожній новій реєстрації і з регулярністю не рідше одного разу на місяць для існуючих клієнтів;

4) призначення окремого відповідального працівника з фінансового моніторингу без суміщення з іншими функціями та наділення його прямим доступом до всіх транзакційних даних;

5) розробка та впровадження програми внутрішнього навчання персоналу із застосуванням сценарного методу – розбору реальних типових схем відмивання через МФО-продукти;

6) встановлення ключових показників ефективності (KPI) системи фінансового моніторингу: кількість зареєстрованих підозрілих операцій, частка направлених повідомлень до Держфінмоніторингу, час реакції на виявлену аномалію.

Навчання персоналу в контексті фінансового моніторингу нерідко зводиться до формального ознайомлення з текстом внутрішніх правил, що є мінімально достатнім для проходження регуляторної перевірки, але не формує реальних навичок виявлення підозрілих операцій. Міжнародний досвід, зокрема практика британського JMLIT та австралійського AUSTRAC, свідчить про

ефективність сценарного навчання: співробітники відпрацьовують конкретні кейси – реальні або змодельовані схеми відмивання через продукти, аналогічні тим, що пропонує їхня компанія. Для ТОВ «ФК «Є Гроші» це означає розробку навчальних кейсів, прив'язаних безпосередньо до продуктів «Стартовий», «Класичний», «На бізнес», де кожен сценарій відображає реалістичний спосіб зловживання саме цим продуктом. Таке навчання перетворює теоретичне знання про індикатори ризику на практичну здатність їх розпізнавати [48].

Запровадження системи регулярного тестування ефективності індикаторів підозрілих операцій є ще одним кроком, рідко реалізованим в українських МФО. Суть цього підходу полягає в тому, що перелік індикаторів не є статичним документом – він повинен перевірятися на відповідність реальній операційній практиці не рідше одного разу на рік: які зі встановлених індикаторів спрацьовували, які – ні, які нові патерни з'явилися у відхиленних або підозрілих транзакціях. Цей процес тестування є аналогом пентестингу в кібербезпеці – він дозволяє виявляти сліпі плями системи до того, як ними скористаються зловмисники або до того, як їх зафіксує регулятор під час перевірки [13].

Публічно-приватне партнерство у сфері обміну інформацією про ризики – ще один напрям, що поступово впроваджується в Україні. Постанова НБУ № 153 передбачає поступовий перехід до електронних форматів звітності та обміну інформацією, що відповідає європейській практиці фінансового регулювання та рекомендаціям FATF. Для ТОВ «ФК «Є Гроші» участь у галузевих форумах обміну типологіями ризиків між МФО дозволила б компенсувати обмеженість власної аналітичної бази даних. Компанії з невеликим портфелем самостійно рідко накопичують достатньо прецедентів для виявлення нових схем, тоді як спільний галузевий аналіз дозволяє кожному учаснику бачити картину значно повнішою [57].

Нижче наведено перелік середньострокових напрямів вдосконалення, розрахованих на горизонт 1–3 роки, реалізація яких потребує більших ресурсів і організаційних змін, але суттєво підвищить зрілість системи:

1) впровадження RegTech-рішення для автоматизованого транзакційного моніторингу на базі алгоритмів аналізу аномалій із можливістю інтеграції з внутрішньою CRM-системою компанії;

2) розробка та затвердження окремої політики управління ризиком ділових відносин з клієнтами – підприємцями (продукт «На бізнес») із посиленими заходами верифікації джерела коштів;

3) запровадження щорічного незалежного зовнішнього аудиту системи ПБК/ФТ із залученням спеціалізованої аудиторської фірми та публікацією висновків для наглядових органів;

4) розробка внутрішньої мапи ризиків підприємства (Enterprise Risk Map) із відображенням ML/TF-ризиків у загальній системі корпоративного управління ризиками;

5) інтеграція системи фінансового моніторингу з платформою обміну даними Держфінмоніторингу через захищений API для скорочення часу між виявленням підозрілої операції і направленням повідомлення.

Реалізація запропонованих напрямів вимагає не лише технічних і організаційних змін, а й переосмислення ставлення керівництва компанії до функції комплаєнсу. Доки фінансовий моніторинг сприймається як витратний центр і регуляторний тягар, а не як інструмент управління репутаційним і правовим ризиком, жодне технічне рішення не принесе системного ефекту. Міжнародний досвід переконливо демонструє, що компанії, які інвестують у комплаєнс проактивно, зазнають суттєво менших втрат від регуляторних санкцій, ніж ті, що реагують лише після виявлення порушень. Для ТОВ «ФК «Є Гроші» перехід до проактивної комплаєнс-моделі є не лише нормативною необхідністю, а й економічно раціональним рішенням в умовах посилення наглядової активності НБУ у 2024–2025 роках [47].

Підсумовуючи запропоновані напрями, слід зазначити, що система вдосконалень побудована за принципом послідовної пріоритизації: першочергові заходи усувають найбільш критичні вразливості з мінімальними ресурсними витратами, тоді як середньострокові кроки формують якісно нову

архітектуру фінансового моніторингу, здатну відповідати не лише сьогоднішнім, а й перспективним вимогам регулятора. Упровадження цих змін дозволить ТОВ «ФК «Є Гроші» перетворитися з компанії, що виконує мінімальні нормативні вимоги, на установу з реально функціонуючою системою протидії фінансовим злочинам – а це є не лише регуляторною, а й конкурентною перевагою в сегменті, де довіра клієнтів і регуляторна репутація дедалі більше визначають умови роботи на ринку.

ВИСНОВКИ

Дослідження сутності, поняття та класифікації фінансового моніторингу і контролю дозволило встановити, що ці два інструменти, хоча й нерідко ототожнюються в нормативній практиці, мають принципові відмінності за часовим горизонтом застосування, суб'єктним складом і функціональним призначенням. Фінансовий моніторинг є безперервним процесом спостереження з превентивною функцією, тоді як контроль – дискретною перевіркою дією з репресивним і відновним характером. Саме поєднання цих двох інструментів утворює повноцінну систему фінансового нагляду, в якій корупція як явище, що завжди залишає фінансовий слід, виявляється та документується на різних стадіях – від підозрілої транзакції до доведеного злочинного активу.

Аналіз нормативно-правового регулювання у сфері фінансового моніторингу та протидії корупції в Україні засвідчив, що вітчизняне законодавство пройшло шлях від формалістичної порогової моделі до ризик-орієнтованого підходу, закріпленого Законом № 361-IX від 2019 року. Формування багаторівневої нормативної системи – від конституційних засад і ратифікованих міжнародних конвенцій до галузевих законів та підзаконних актів НБУ і Мінфіну – суттєво наблизило Україну до стандартів ЄС і вимог FATF. Водночас зберігається структурний розрив між якістю нормативних текстів і реальною інституційною спроможністю органів їх виконувати, що є не технічною, а системною проблемою трансформації публічного управління.

Узагальнення міжнародного досвіду використання фінансового моніторингу як антикорупційного інструменту підтвердило, що жодна національна модель не є універсально застосовною, однак спільні риси успішних систем простежуються виразно. Операційна незалежність підрозділу фінансової розвідки, технологічна спроможність аналізувати великі масиви даних, злагоджена взаємодія між фінансовою розвідкою та правоохоронними органами, а також реальна судова відповідальність за корупційні злочини —

саме ці чинники в сукупності визначають ефективність системи. Особливо релевантними для України є досвід постсоціалістичних держав ЄС – Польщі, Румунії та Естонії, – які пройшли схожий трансформаційний шлях і демонструють як приклади успіху, так і ризики політичного втручання в діяльність антикорупційних органів.

Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ФК «Є Гроші» засвідчила, що компанія є небанківською фінансовою установою зі статусом суб'єкта первинного фінансового моніторингу, яка функціонує у сегменті онлайн-мікрокредитування з повністю дистанційною бізнес-моделлю. Перехід регуляторних повноважень від Нацкомфінпослуг до НБУ у 2020–2024 роках суттєво підвищив вимоги до систем внутрішнього комплаєнсу компанії, а специфіка її діяльності – висока плинність клієнтської бази, короткострокові транзакції невеликого розміру та відсутність особистого контакту з позичальником – формує специфічний профіль ML/TF-ризиків, відмінний від кредитного скорингу і такий, що вимагає окремого методологічного підходу.

Оцінка механізмів внутрішнього фінансового контролю ТОВ «ФК «Є Гроші» виявила, що компанія перебуває в стані формальної нормативної відповідності, яка, однак, не забезпечує повноцінної результативності системи з точки зору виявлення реальних ризиків. Встановлено три системні прогалини: відсутність незалежного внутрішнього аудиту, суміщення функцій комплаєнс-офіцера з іншими посадовими обов'язками та повна дистанційність верифікації без альтернативних каналів підтвердження особи клієнта. Ці вразливості є характерними не лише для досліджуваної компанії, а й для значної частини українських МФО, що свідчить про системну незрілість комплаєнс-культури в небанківському секторі в цілому.

Антикорупційна ефективність системи внутрішнього контролю компанії додатково обмежується тим, що наявна автоматизована скорингова модель орієнтована насамперед на оцінку кредитного ризику, а не на виявлення ознак відмивання коштів і фінансування тероризму. Перевірка PEP-статусу клієнтів здійснюється в переважно ручному режимі, транзакційний моніторинг частково

автоматизований, а незалежний аудит системи ПВК/ФТ взагалі відсутній. Показовим зовнішнім індикатором галузевих проблем є штраф НБУ щодо NovaPay у 2025 році на суму понад 90 млн грн, у тому числі за неналежну перевірку PEP-статусу, що є прямим сигналом для всіх небанківських установ аналогічного профілю.

На підставі виявлених прогалин та з урахуванням міжнародних стандартів FATF і актуальних вимог НБУ визначено напрями вдосконалення системи фінансового моніторингу ТОВ «ФК «Є Гроші», що охоплюють два горизонти. Першочергові заходи – актуалізація внутрішніх документів відповідно до постанови НБУ № 153 від 20.12.2024, розробка окремої ML/TF-ризик-моделі, запровадження автоматизованого PEP- та санкційного скринінгу, а також виокремлення функції комплаєнс-офіцера як самостійної посади – усувають найбільш критичні вразливості з мінімальними ресурсними витратами. Середньострокові кроки, зокрема впровадження RegTech-рішення для транзакційного моніторингу на базі алгоритмів машинного навчання та запровадження щорічного незалежного аудиту системи ПВК/ФТ, формують якісно нову архітектуру фінансового моніторингу, здатну відповідати перспективним вимогам регулятора.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна констатувати, що фінансовий моніторинг і контроль набувають реального антикорупційного ефекту не в момент законодавчого закріплення, а лише за умови досягнення критичного порогу інституційної спроможності, технологічного розвитку та свідомого ставлення керівництва до функції комплаєнсу як інструменту управління репутаційним і правовим ризиком. Для ТОВ «ФК «Є Гроші» перехід від реактивної до проактивної комплаєнс-моделі є одночасно нормативною необхідністю та економічно раціональним рішенням в умовах посилення наглядової активності НБУ у 2024–2025 роках, а досвід міжнародних лідерів у цій сфері переконливо підтверджує: компанії, що інвестують у комплаєнс проактивно, зазнають суттєво менших втрат від регуляторних санкцій, ніж ті, що реагують лише після виявлення порушень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ «Є ГРОШІ»: бухгалтерська звітність і фінансовий аналіз за 2025 р. *youcontrol*. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/43509084/ (дата звернення: 28.02.2026).
2. Академія фінансового моніторингу / Державна служба фінансового моніторингу України. URL: https://finmonitoring.in.ua/wp-content/uploads/2018/01/03-2018_acad_present.pdf (дата звернення: 28.02.2026).
3. Актуальні методи, способи, інструменти легалізації (відмивання) злочинних доходів та фінансування тероризму (сепаратизму). Типологічне дослідження / Державна служба фінансового моніторингу України. URL: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20of%20the%20SFMS/UKR_Typeology_2021_26_05.pdf (дата звернення: 28.02.2026).
4. Аналіз здійснення правосуддя Вищим антикорупційним судом у 2022 році (як судом першої інстанції). URL: https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/hcac/statistics/analyses/justice_2022.pdf (дата звернення: 28.02.2026).
5. Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки : Закон України від 20 червня 2022 року № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення: 28.02.2026).
6. Антикорупційний портал уповноважених підрозділів та осіб України. URL: <https://antycorportal.nazk.gov.ua> (дата звернення: 28.02.2026).
7. Брант К. Illicit financial flows and developing countries: a review of methods and evidence. *Journal of Economic Surveys*. 2023. Vol. 37. № 3. P. 789–820.
8. Вовчак О., Єндоренко Л. Інституційно-правові аспекти становлення і розвитку системи фінансового моніторингу в Україні. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*. 2021. № 1(40). С. 19–24.

9. Гордей О. та ін. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг щодо корупційних дій в Україні. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*. 2023. № 2. 23 с. URL: <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/collectioneconomy/article/view/363/345> (дата звернення: 28.02.2026).
10. Декларації. Аналітика. URL: <https://declarations.com.ua/BI/> (дата звернення: 28.02.2026).
11. Жуков М. С. Форми та методи адміністративно-правового регулювання чи інструменти діяльності публічної адміністрації: порівняльний аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. URL: http://lsej.org.ua/2_2020/57.pdf (дата звернення: 28.02.2026).
12. Захарчук О. З. Використання досвіду органів влади зарубіжних країн у боротьбі з корупційними правопорушеннями в Україні: адміністративно-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2018. 223 с.
13. Івашова Л. М., Шевченко Н. І. Стратегічні напрями розвитку системи управління державними фінансами: цифровізація процесів моніторингу та контролю. 2023. С. 34–42. URL: https://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2023/3/3_2023.pdf#page=34 (дата звернення: 28.02.2026).
14. Івашова Л. М., Шевченко Н. І., Виноградова Н. Л. Особливості реалізації антикорупційної політики та протидії тіньовому сектору економіки у світлі євроінтеграційних прагнень України. 2022. 10 с. URL: <https://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2022/3/6.pdf> (дата звернення: 28.02.2026).
15. Індекс сприйняття корупції – 2022. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/#/> (дата звернення: 28.02.2026).
16. Литвиненко В. І., Пригунов П. Я., Гуцайлюк М. В. Концептуальні засади протидії організованій злочинності і корупції на сучасному етапі розвитку України. *Публічне право*. 2020. № 1 (37). С. 124–134. URL:

<https://www.publichne-pravo.com.ua/files/37/pdf/pp-2020-37-11.pdf> (дата звернення: 28.02.2026).

17. Марушко Н. С., Воляник Г. М. Нелегальні фінансові потоки: базові дефініції та класифікація. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2023. Т. 33. № 2. С. 60–66. (дата звернення: 28.02.2026).

18. Марушко Н. С., Шевченко Н. В. Індикатори оцінки рівня корупції в Україні: глобальний вимір. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія економічна)*. 2024. Вип. 1. С. 43–52. (дата звернення: 28.02.2026).

19. Міжнародне антикорупційне законодавство та Конвенція ООН проти корупції: до чого тут Україна? / Веб-сайт НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/mizhнародne-antykoruptsiyne-zakonodavstvo-ta-konventsiaoon-proty-koruptsiyi-do-chogo-tut-ukrayina/> (дата звернення: 28.02.2026).

20. НБУ знову оштрафував сервіс мікрокредитів «Є Гроші Ком». *Фінансовий клуб*. URL: <https://finclub.net/news/nbu-oshtrafuvav-finkompaniiu.html> (дата звернення: 28.02.2026).

21. Нонік В. В. Формування та реалізація антикорупційної політики в Україні: теорія, практика, механізми : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2019. 387 с.

22. Офіційна сторінка Basel AML Index. URL: <https://index.baselgovernance.org/map> (дата звернення: 28.02.2026).

23. Офіційна сторінка Corruption Risk Index. URL: <https://www.countryrisk.io/> (дата звернення: 28.02.2026).

24. Офіційна сторінка FATF. URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/home.html> (дата звернення: 28.02.2026).

25. Офіційна сторінка Financial Secrecy Index. URL: <https://fsi.taxjustice.net/> (дата звернення: 28.02.2026).

26. Офіційна сторінка Global Financial Integrity. URL: <https://gfintegrity.org/> (дата звернення: 28.02.2026).

27. Офіційна сторінка Open Budget Index. URL: <https://internationalbudget.org/open-budget-survey/country-results/2021/ukraine> (дата звернення: 28.02.2026).
28. Офіційна сторінка Rule of Law Index. URL: <https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/documents/WJP-INDEX-21.pdf> (дата звернення: 28.02.2026).
29. Офіційна сторінка TRACE International. URL: <https://www.traceinternational.org/trace-matrix#matrix-results> (дата звернення: 28.02.2026).
30. Офіційна сторінка Transparency International. URL: <https://www.transparency.org/en> (дата звернення: 28.02.2026).
31. Офіційний сайт Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: https://nazk.gov.ua/uk/?post_type=documents&s=&doc_type=doc_type17 (дата звернення: 28.02.2026).
32. Піхоцький В. Ф., Марушко Н. С. Фінансовий контроль нелегальних фінансових потоків: імплементація міжнародного досвіду. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*. 2025. № 45. 10 с. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1673/1535> (дата звернення: 28.02.2026).
33. Піхоцький В. Ф., Рисін В. В., Любенко А. М. Ефективність фінансового контролю та державного аудиту для забезпечення фінансово-економічної стійкості держави. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2019. Вип. 1. С. 205–215.
34. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 28.02.2026).
35. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 №

361-IX : станом на 30 черв. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 28.02.2026).

36. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки : Закон України від 20 червня 2022 р. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення: 28.02.2026).

37. Про затвердження Основних напрямів розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в Україні на період до 2023 року та плану заходів щодо їх реалізації : постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 р. № 435-р. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/495683_673126 (дата звернення: 28.02.2026).

38. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України : постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2015 р. № 537.

39. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму : Закон України від 17.11.2010 № 2698-VI. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T102698> (дата звернення: 28.02.2026).

40. Смагло О. Аналітична діяльність фінансового моніторингу щодо корупційних дій. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-35> (дата звернення: 28.02.2026).

41. Степаненко Н. В., Донець В. О. Європейський досвід як шлях до ефективної антикорупційної політики в Україні: перспективи і реалії. *Legal Bulletin*. 2024. 6 с. URL: <https://lbku.krok.edu.ua/index.php/legal-bulletin/article/view/486/425> (дата звернення: 28.02.2026).

42. Стратегія здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. №

1467. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.02.2026).

43. ТОВ "КРЕДИТОНЛАЙН": анкета. *YouControl*. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/43067861/ (дата звернення: 28.02.2026).

44. ТОВ "УКРФІНАНС ГРУП": анкета. *Vkursi.pro*. URL: <https://vkursi.pro/card/тов-ukrfinans-hrup-40326297> (дата звернення: 28.02.2026).

45. ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ "Є ГРОШІ". *Clarity-project.info*. URL: <https://clarity-project.info/edr/43509084> (дата звернення: 28.02.2026).

46. Трепак В. М. Протидія корупції в Україні: теоретико-прикладні проблеми : монографія. Львів : Вид-во ЛНУ ім. Івана Франка, 2020. 442 с. URL: <http://idpnan.org.ua/files/2020/trepak-v.m.-teoretiko-prikladni-problemizapobigannya-ta-protidiyi-koruptsiyi-v-ukrayini.pdf> (дата звернення: 28.02.2026).

47. Уткіна М. С. Виклики та перспективи міжнародної співпраці у сфері здійснення фінансового моніторингу. *Аналітично-порівняльне правознавство : електронне наукове видання*. 2023. С. 255–259. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/282171/276340> (дата звернення: 28.02.2026).

48. Уткіна М. С. Міжнародні стандарти та міжнародне співробітництво у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. № 3. С. 178–182.

49. Федірко Н. В., Федірко О. А. Цифрові перспективи фінансового контролю у протидії політичній корупції в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 5–6. 8 с. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/5-6_2022/7.pdf (дата звернення: 28.02.2026).

50. Фінансова розвідка України. 20 років розвитку та звершень : збірка матеріалів з нагоди 20-річчя з дня створення Державної служби фінансового

моніторингу України. К., 2022. 158 с. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/20rokiv/2201041816rokivFinMonitoringspreedSmallFileSize.pdf> (дата звернення: 28.02.2026).

51. Фінмоніторинг: 5 фактів у цифрах про відмивання коштів, корупцію і «скрутки» / Vkursi.Pro. URL: <https://vkursi.pro/news/content/finmonitorynh-5-faktiv-u-tsyfrakh-pro-vidmyvannia-koshtiv-koruptsiuu-i-skrutky-851812> (дата звернення: 28.02.2026).

52. Шевченко С., Сидоренко Н. Електронне урядування та ІКТ як інструменти протидії корупції у контексті світового тренду прозорості публічної служби. *Аспекти публічного управління*. 2020. Т. 8. № 5. DOI: 10.15421/152095.

53. Гончарук С.М., Долбнєва Д.В., Приймак С.В., Романів Є.М. Фінансовий контроль: теорія, термінологія, практика: навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 298 с. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/FINANSOVYY-KONTROL-navchalnyy-posibnyk.pdf>

54. Adam I., Fazekas M. Are emerging technologies helping win the fight against corruption? A review of the state of evidence. *Information Economics and Policy*. 2021. Vol. 57. URL: <https://doi.org/10.1016/j.infoecopol.2021.100950> (дата звернення: 28.02.2026).

55. Andersen J. J., Johannesen N., Rijkers B. Elite capture of foreign aid: evidence from offshore bank accounts. *Journal of Political Economy*. 2022. Vol. 130. № 2. P. 388–425.

56. Cobham A., Janský P. Estimating illicit financial flows: a critical guide to the data, methodologies, and findings. Oxford : Oxford University Press, 2020.

57. Collin M. Illicit financial flows: concepts, measurement, and evidence. *The World Bank Research Observer*. 2020. Vol. 35. № 1. P. 44–86.

58. IFAC's Action Plan for Fighting Corruption and Economic Crime. URL: <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/discussion/ifac-s-action-plan-fighting-corruption-and-economic-crime> (дата звернення: 28.02.2026).

ДОДАТКИ
до кваліфікаційної роботи бакалаври
на тему: Фінансовий моніторинг і контроль як інструменти антикорупційної
політики держави
студентки Коваль Діани Вікторівни

Коваль Діана, студент рівня бакалавр (спеціальність публічне управління та адміністрування), кафедри публічного управління та адміністрування, Університету митної справи та фінансів.

Koval Diana, Bachelor's degree student (specify Public Administration and Management) Department of Public Administration and Management, University of Customs and Finance.

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ І КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТИ
АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
FINANCIAL MONITORING AND CONTROL AS TOOLS OF ANTI-
CORRUPTION POLICY

The implementation of anti-corruption policy is carried out within an administrative and legal framework that determines the forms, instruments, and authorized actors responsible for its enforcement. The study shows that financial monitoring and control play a central role in preventing corruption by detecting risks, verifying declarations, and ensuring compliance with legislation. Digital tools, registers, and analytical platforms enhance transparency and enable early identification of irregularities, although they also create new challenges and potential risks. Effective anti-corruption policy requires coordination of legal, institutional, and technological mechanisms, sufficient independence of specialized bodies, and active cooperation between the state, civil society, and international partners.

Keywords: strategy, program, prevention, risks, interaction.

Реалізація антикорупційної політики забезпечується в межах адміністративно-правового механізму протидії корупції. Це свідчить про те, що способи її забезпечення мають спільні риси, характерні для структурних елементів такого механізму, зокрема:

– відповідна діяльність належить до сфери правовідносин щодо протидії корупції як виду суспільних відносин, що врегульовані нормами права та передбачають взаємодію цих норм із визначеними суб'єктами реалізації антикорупційної політики;

– правові норми, які встановлюють права й обов'язки суб'єктів, що забезпечують реалізацію антикорупційної політики, становлять складову антикорупційного законодавства;

– застосування інструментів реалізації антикорупційної політики можливе виключно уповноваженими на це суб'єктами [1, с. 105].

Аналіз положень антикорупційного законодавства дає підстави стверджувати, що забезпечення реалізації антикорупційної політики здійснюється за допомогою визначених правових інструментів, які можуть застосовуватися виключно уповноваженими суб'єктами, зокрема у формах [2, с. 154]:

1) організації та проведення досліджень, спрямованих на вивчення стану корупції, зокрема шляхом виявлення та оцінювання корупційних ризиків [3; 4];

2) здійснення моніторингу й контролю за дотриманням законодавства у сфері етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, у тому числі через аналіз інформації антикорупційних реєстрів, таких як Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні чи пов'язані з корупцією правопорушення, а також Єдиний державний реєстр звітності політичних партій про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру;

3) розроблення Антикорупційної стратегії та державної програми її реалізації, а також підготовки антикорупційних програм на різних рівнях публічного управління [2, с. 154].

Результати електронного декларування свідчать, що значна кількість поданих декларацій містить відомості про відсутність доходів, майна чи активів у сімей декларантів, водночас аналіз ризик-індикаторів виявляє численні потенційні невідповідності, зокрема відсутність даних про вартість придбаних транспортних засобів або нерухомості, наявність задекларованих об'єктів без

логічно пов'язаних активів, а також випадки істотного перевищення вартості майна над задекларованими доходами.

Такі обставини обґрунтовують необхідність посиленого контролю з боку НАЗК шляхом моніторингу способу життя суб'єктів декларування як складової фінансового контролю у сфері запобігання корупції, що здійснюється із використанням електронних декларацій, відкритих джерел інформації та спеціалізованих цифрових ресурсів. Водночас ефективність цих інструментів залежить не лише від технологічних можливостей, а й від належного правового регулювання, інституційної спроможності органів контролю, професійної підготовки користувачів і забезпечення балансу між відкритістю даних та їх захистом, що загалом визначає результативність цифровізації антикорупційної політики. [5, с. 33-36].

Антикорупційні інструменти у системі публічного управління є важливим чинником забезпечення правопорядку та економічної стабільності держави, оскільки вони сприяють протидії організованій злочинності у господарській сфері та запобігають реалізації схем, що можуть завдати шкоди економіці й міжнародному авторитету країни. Серед ключових елементів комплексної антикорупційної політики слід виокремити електронне декларування доходів, ефективну діяльність спеціалізованих інституцій, зокрема НАЗК, НАБУ і САП, а також упровадження сучасних цифрових технологій, таких як система ProZorro та блокчейн-рішення.

Водночас, незважаючи на досягнутий прогрес, антикорупційна система України потребує подальшого розвитку, зокрема у частині підвищення інституційної спроможності, незалежності та належного ресурсного забезпечення відповідних органів. Міжнародний досвід підтверджує, що ефективна протидія корупції можлива лише за умов комплексного підходу, який поєднує правові, організаційні й технологічні механізми, а також передбачає активну взаємодію держави, громадянського суспільства та міжнародних партнерів, що зрештою забезпечує прозорість влади та зміцнення економічної безпеки держави [6, с. 48].

Отже, фінансовий моніторинг і контроль є ключовими інструментами реалізації антикорупційної політики, оскільки забезпечують виявлення ризиків, перевірку достовірності даних і запобігання корупційним проявам. Їх ефективність залежить від поєднання правових, інституційних і цифрових механізмів, належного функціонування уповноважених органів та прозорої взаємодії держави із суспільством. Подальше вдосконалення цих інструментів є необхідною умовою зміцнення правопорядку, економічної безпеки та довіри до публічної влади.

Список використаних джерел:

1. Захарчук О. З. Використання досвіду органів влади зарубіжних країн у боротьбі з корупційними правопорушеннями в Україні: адміністративно-правовий аспект: дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Львів, 2018. 223 с.
2. Славицька А. К. Інструменти забезпечення реалізації антикорупційної політики в Україні. *Юридичний бюлетень*. 2022. Вип. 24. С. 105-112.
3. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.
4. Про вдосконалення процесу управління корупційними ризиками: Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 28 груд. 2021 р. № 830/21. *Офіційний вісник України*. 2022. № 7. Ст. 398.
5. Федірко Н. В., Федірко О. А. Цифрові перспективи фінансового контролю у протидії політичній корупції в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 5-6. С. 30-37.
6. Біленець Д. А., Возняковська К. А., Марчук В. В. Антикорупційні механізми у системі публічного адміністрування як засіб боротьби з організованою злочинністю в сфері господарювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. № 3 (84). С. 43-48.